

7md

2012 m. rugsėjo 7 d., penktadienis

Nr. 27 (995)–31 (999) | Kaina 2,50 Lt

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

2

Avinjono teatro festivalis

3

Baltijos šalių kinas Nidoje

4

Rafaelio Chwoleso Vilnius

5

Gabrielės Gervickaitės „technokūnai '12“



7

Aleksandro Šepkaus paroda



8

Lenkų kino savaitė



Gintaras Karosas. „Kultūra“. Fragmentas. 2012 m.

AUTORĖS NUOTR.

Skulptūrai viskas gerai

Vasaros pavidalai

Monika Krikštopaitė

Nors Vilniuje kasmet ižemė įcementuoja kas nors apverktina, tai dar nereiškia, kad Lietuvoje nėra geros skulptūros tradicijos. Beveik pripratome, kad vieši reikalai visuomet labiau susiję su politika, kartais net kultūros, tačiau ypač retai su menu. Truputį gaila, kad oficialūs asmenys su suburta minia susirenka paploti prie tų prastų kūriinių, ir nė kiek – kad gerieji sukelia skandalą. Taip ne tik sutau-poma reklamai, bet ir atsiranda kuo nustebinti užsieniečius. Tokio ironiško linksmumo galėtų būti ir dažiau, tačiau kadangi, nepaisant nepalankaus fono, visiškai ramiai galima išvardinti daugiau nei tris gyvybingus, vis dar labai įdomiai ir nemažiau aktualiai kuriančius klasikus(-es) (Mindaugas Navakas, Vladas Urbanavičius, Robertas

Antinis, Petras Mazūras, Ksenija Jaroševaitė etc.), taip pat be įtampos – nemažiau jaunų įdomių autorių (Žilvinas Lanzbergas, Justė Venclovaitė, Nerijus ir Andrius Erminas, Donatas Jankauskas etc.), o paskui dar išibėgėjusi ir pamiršusi cechinius apibrėžimus vardinčiau ir vardinčiau visus(-as) įdomius(-ias), dreifuojančius tarp objekto, performanso ir instaliacijos, manau, kad skulptūrai (suvo-kiant ją ir siaurai, ir itin plačiai) Lietuvoje viskas gerai. Šią vasarą galėjau tuo išsitikinti dar tris kartus. Politikų ir pokalbių apie dvi-sios milžinus ir skrydžius ten, žinoma, nebuvvo.

Visiems trims skulptūros savybių turintiems kūriiniams, apie kuriuos pasakosiu, būdinga tai, kad jie iki galo atsiškleidžia tik erdvėje. Juos galima apeiti, vienaip, antraip; perėiti, įėti į vidų. Tai ne stulpas ar

statula, o aplinkos dalis. Kūriniai tampa galutiniu reginiu tik drauge su landšaftu ar interjeru.

Gintaro Karoso „Kultūra“

Naujas Gintaro Karoso kūrinys „Kultūra“ Europos parke po ilgų lipdymo metų buvo pristatytas liepos pabaigoje. Sutikite, pavadinimas galingas, skėtinis, o ir pats kūrinys nemažas – architektūrinių gabaričių. Savo forma ir užkoduotu pasakojimu lyg fejerverkas pritvinkę kultūrinį ir gamtinį asociacijų: Zahos Hadid, Franko Gehry, Gaudi architektūra, skruzdelėnas, lipdyti lizdai, kosminis vaikų darželis Karoliniškėse, Antinio „Eglės žalčių karalienės“ Palangoje rūbo klostės, Aby Warburgo aprašytas nežinia iš kur kylantis plazdėjimas (pradedant renesansu) tapyboje,

NUKELTA | 6 PSL.

Politika scenoje ir už jos

66-asis Avinjono festivalis

Rasa Vasinauskaitė

Vienas stipriausių šiamečio Avinjono teatro festivalio pagrindinės (*in*) programos išpūdžių – vokiečių režisierius Thomaso Ostermeierio statytas Henriko Ibseno „Tautos priešas“. Svarbus ne tik kaip dalis aktualaus repertuaro, kuriam šiemet festivalyje atstovavo ne vienas teatras ar režisierius, bet ir kaip galimybė palyginti su mūsų Nacionalinėje scenoje rodomu Jono Vaitkaus „Visuomenės priešu“. Pamatęs vokiečių darbą – iš pirmo žvilgsnio ir labiau kamerini, ir vizualiai bei politiskai korekтиškai, – suprant, kad teatriniis politiškumas gali turėti daugybę variacijų, nes spektaklio prasmė ir reikšmė priklauso ne tik nuo kūrėjų, bet dar labiau nuo žiūrovų.

Ostermeieris, panašiai kaip lenkų režisierius Krzysztofas Warlikowski, Avinjone ne naujokas. Galima net sakyti, kad dabartinių festivalio organizatoriai Hortense Archambault ir Vincentas Baudriller, ypač pastarasis, jaučia silpnynę vokiečių bei lenkų teatrui ir per pastaruosius devynerius jų vadavimo festivaliui metus buvo parodyti bene visi svarbiausi šių režisierų darbai. Kad ir koks pasirenkamas festivalio meno kuratorius (kasmet juo tampa vienas ar du žinomi prancūzų ar kitos šalies scenos menininkai; Ostermeieris juo buvo 2004 m.), vokiečių ar lenkų teatro kūrėjai taikliai papildo dominuojančią programos temą. Tai tik įrodo, kad jų kuriami spektakliai atspindi ir režisierius bei jo teatro individualumą, o kartu yra universalūs analizuojamų problemų ir meninės patirties prasme. Beje, universumas ir šiuolaikišumas – vienas svarbiausių Avinjono festivalio reikalavimų menininkams, atsiduriantiems margaspalvės žiūrovų ir kritikų minios akivaizdoje, kur svarbu ir žiūrovų skaičius, ir palankios ar triūkinančios recenzijos. Žinoma, pagrindinės programos svečiams nereikia savo spektaklių pristatinėti taip, kaip tai daro *off* teatralai, nuo ankstaus ryto užplūstantys miesto gatves bei aikštės ir skrajutėmis ar teatralizuotomis eitynėmis kviečiantys juos pažiūrėti. Sėkminges pagrindinės programos trupės pasirodymo rodiklis yra pilnos salės ir kas vakarą naujos eilės prie bilietų.

„Tautos priešas“ buvo rodytas antroje festivalio pusėje – liepos 18–25 dienomis. Ir, galima sakyti, privertė pamiršti svarbiausio festivalio menininko – anglų režisierius Simono McBurney „Meistro ir Margaritos“ interpretaciją, vaidintą garbingoje Popiežių rūmų kiemo scene. Prancūzų kritikai „Meistrą ir Margaritą“ sutiko entuziastingai (ispūdingi 3D vaizdai ant rūmų sienų, pasigérētina aktorių vaidyba), daug buvo rašyta apie McBurney ir teatro „De Complice“ nuopelnus, tačiau buvo ir tokiai, kurie festivaliui ipusčius nuogastavo dėl stipresnių išpūdžių, novatoriškesnės

režisūros stokos. Stebétina, kad visa tai jie atrado Ostermeierio spektaklyje, iš pažiūros tokiamo paprasta, tarsi režisierius tiesiog paraidžiu būtų perskaiteis Ibseno pjesę. Tiesa, su viena išlyga – tarsi ši pjesė būtų rašyta šiandien ir, kas itin svarbu, – jauno žmogaus.

„Tautos priešas“ tekstą scenai adaptavo Florianas Borchmeyeras (g. 1974), filosofijos daktaras ir literatūros kritikas, scenarijų ir televizijos laidų autorius, praėjusį sezoną pradėjęs eiti Berlyną „Schaubühne“ teatro dramaturgo pareigas. Palikdamas tik svarbiausius draminės intrigos veikėjus – brolius Stokmanus, Stokmano žmoną ir jos tévą Morteną, laikraštininkus Hovstada, Aslakseną ir Bilingą, – dramaturgas aiškiai atskyre jaunos daktaro Stokmano šeimos ir gerokai

pačią teatro kryptį – „analizuoti egzistencinius individu, taip pat politinius, ekonominius ir socialinius mūsų laiko visuomenės konfliktus“ – ir renkasi tiek šiuolaikinius, tiek klasikinius autorius. Ibsenus – vieną mėgstamiausiu: po „Lėlių namų“, „Statytojo Solneso“, „Hedos Gabler“, „Juno Gabrielio Borkmano“ „Schaubühne“ teatro, kurio meno vadovu Ostermeieris tapo 1999 m., repertuare atsiras ir Avinjono festivalio prodiusuotas „Tautos priešas“. Spektaklis be vaizdo projekcijų ir be postdraminio pretenzingumo, tačiau aštriai kritikuojantis liberalizmą, demokratiją ir kapitalistinę rinką. „Man tai fundamentalūs klausimai, nes visi esame atsidurę rinkos diktatuoroje“, – sakė režisierius, pabrëždamas, kad po „Tautos priešas“ jis ketina statyti „Kai mes, mirusieji, nubusim“. I



„Tautos priešas“

klausimą, ar taip dažnai statydamas Ibseną nebijo kartotis, Ostermeieris atsako: „Mokydamas aukštotojo teatro mokykloje Berlyne bijojau kartotis, bet vienas mano profesorius patikino, kad yra pianistų, kurie groja tik Bacha arba Stravinskį ir tobulėja, nes jiems šie kompozitoriai artimi ir atlikėjai nuolat giliinasi į jų kūrybą. Išitikinu, kad profesorius buvo teisus, ir nesiliauju domėjesis Ibsenu...“

Vyresnio brolio – mero Peterio Stokmano linijas. Jų susikirtimą paaštrina tai, kad Tomas Stokmanas dar tik žengia pirmuosius karjeros žingsnius, kartu su jaunute žmona rūpinasi ką til gimusiu kūdikiu, o bendraamžiai bičiuliai Hovstadas ir Bilingas yra nuolatiniai jų nediduko buto svečiai – jaunuolai namuose repetuoja savo įkurtos grupės dainas. Muzika, taip pat nuolatinio Ostermeierio scenografo Jano Pappelbaumo sukurtą erdvę – juodas buto sienos išrašyto ir išpašytos kreida, ant stalo – lėkštės ir mikrofonai, balaidai gerokai aptriūše – tik sustiprina jaunatviškos, net anarchistinės namų dviasios išpuštis. Nieko nuostabaus, kad brolių lankantis Peteris turi gerokai daugiau motyvų jį ignoruoti ir net šantažuoti – Tomas ir jo vertimais uždarbiaujanti žmona yra finansiškai nuo Peterio priklausomi. Aplinkos detalės, taip pat jaunuų ryšiai bei jų santykiai su Peteriu ir Mortenu Kijiliu akimirkniu nužymi veikėjų „biografijas“ – spektaklyje atsiranda itin stiprus psychologinis (kalbant apie Ostermeieri, vadinamam „socialinio psychologizmo“) pamatas, leidžiantis modeliuoti ir auginti draminės situacijos įtampą.

Kad ir kaip būtų keista, praėjusio amžiaus 10-ojo dešimtmečio vokiečių ir net Europos jaunojo teatro lyderis, dabar 46-ęjų Ostermeieris nė nemano ieškoti naujesnių režisūros kelių. Kaip ir prieš dvidešimtmetį, taip ir dabar jis akcentuoja tą

pačią tribūnos, meras ir jų palaiantys laikraštininkai atsiduria tarp žiūrovų. Pradėjės lėtai, jaudinamas, daktaras savo kalboje išties pasiekia ekstazės viršūnę – negalingomis šiuolaikinių filosofų, sociologų išvadomis papildytas Ibseno tekstas suskamba kaip akibrokštas dabartinei ekonominei ir socialinei politikai. Užsidega šviesos, tarsi akimirkai „išsinėrė“ iš savo vaidmenų salėje esantys veikėjai replikuoją Tomui Stokmanui ir tiesiogiai kreipiasi į žiūrovus: ar jie sustinka su daktaro pozicija? Ar daktaro žodžiai nediskredituoja demokratijos? Ar jo antiliberalistinės idėjos neprímema nacistinių? Ir net jei salės aktyvumas gali kelti šiokių tokių įtarimų, keliaujantys per rankas mikrofonas, vertėjų pagalba susikalbant spektaklio veikėjams ir prancūzakalbiams žiūrovams, šiuos įtarimus užgesina. Vienas po kito atsiliepiančių Peterio provokacijas žiūrovai („šiuolaikinė demokratija yra farisas“, „su herojaus pozicija galima nesutikti, tačiau jo žodžiuose yra tiesos“, „valdžios atstovai visada liks teisūs“ ir pan.) keldami rankas balsuoja už Tomo Stokmano pažūras, ir tą pačią akimirką į baltą tribūnų ir daktarą pasipila „dažų kamuoliai“. Peteris veltui bando sustramdyti sambrūzdį – šviesos geshta, Aslakseno, Hovstado ir Bilingo mėtomi dažai išsjauroja sceną, sustriekė Tomas slepiasi už tribūnos. Režisierius triukas pasiteisina – jis

ne tik sužadina žiūrovų aktyvumą, leidžia jiems išsakyti savo nuomonę apie šiuolaikinę politiką. Jis sužadina norą palaikyti ir užjausti Tomą kaip žmogų, pasipriešinu valdžios galių, ir kaip sugnuždyta, užmetytą, nušvilptą herojų. Neatsitiktinai paskutinės spektaklio akimirkos – gydyklos akcijų supirkimo intriga, kuri beveik praslysta Jono Vaitkaus spektaklyje, čia igyja reikšmę. Stoiskai atlaikės uošvio Morteno patyčias ir sugrijuos laikraštininkų pašūlymus, likęs dviese su žmona ir ilgokai dvejojės, Tomas atsargiai atsiverčia akcijų paketą. Žiūrovų salėje pasigirsta atodūsis, rimtus veidus nutvieskia šypsنس – gydyklos akcijų paketą į švarias rankas. Net jei šiam Tomo geste galima ižvelgti silpnumą ir kompromisą, žiūrovai jo neteisia – svarbiau, kad jis ievikė pirmą išbandymą ir nelygioje kovoje nugalejo. Tačiau taip spektaklijai baigdamas režisierius akcentuoja itin svarbią sau mintį – kas yra tikra ir netikra demokratija, kur jos similiacijos ribos ir kodėl žmonės taip lengvai apsigauja?..

„Tautos priešas“ trunka dvi valandas be pertraukos. Režisierius supresuoja veiksmą ir laiką – situacija rutuliojasi žaibiškai, svarstyti ir dvejoti neturi laiko nei Peteris, nei Tomas. Vis dėlto spektaklyje Ostermeieris išskleidžia ir idiliškus Tomo šeimos santykius (tik jis gali nurodinti verkiantį kūdikių ir pavaduoti žmoną), ir užuominas į buvusius artimus Tomo žmonos ir Hovsta-

do ryšius, atveria unikalius Bilingo ir visos jaunųjų ketveriukės muzikinius sugebėjimus. Morteno paveikslą „išbaigia“ jį lydintis didžiuolis vokiečių aviganis; Peteri galima laikyti idealiu kultūringo, elegantiško, aštraus proto ir didžilių užmöjų šiuolaikinio funkcionieriaus ar verslininko pavyzdžiu. Nė vienu jų aktoriai netipizuoją, nepabrëžia kurios nors charakterio savybės – spektaklio veikėjai tampa gyvais, natūraliai šiuolaikinės visuomenės atstovais. Be abejo, „Tautos priešas“ gerokai skiriasi nuo, pavyzdžiui, Ostermeierio statyto Shakespeare'o „Hamleo“ ar net Ibseno „Lėlių namų“, kur pabrëžtas šių dramų šiuolaikinimas turėjo išvaizdinio daugiažodiškumo, ir fiziologinio brutalumo. Šiuo požiūriu „Tautos priešas“ atrodė lakoniškas ir santūras, o žvelgiant į tikslią dramaturginę veiksmo plėtotę, prie kurios tarsi nedera atsaini, „gyvenimiską“ aktorių vaidybą, – užkrečiantį įtraukiantis. Seniai neteko matyti tokio „sceninio realizmo“, kur teatras yra ne tikslas, o priemonė kalbėti apie svarbius dalykus.

Politika – vienas kertinių šiuolaikinės vokiečių scenos akmenų. Politinio teatro tradicija čia ilga ir įvairi. Ostermeierio kolega ir bendraamžis iš Hamburgo „Thalia“ teatro Nicolas Stemannas, pirmą kartą pakviesčias į Avinjoną, atvežė Elfriede's Jelinek „Komersanto sutartį. Ekonominę komediją“. Jelinek pradėjo ši kūrinį 2008-aisiais, pačioje ekonominės krizės pradžioje, ir ketina ji įtęsti tol, kol tėsis krizė. Turbūt nereikia nė sakyti, kad garsioji austrijų rašytoja ir dramaturgė, Nobelio premijos laureatė savo itin kritiskomis, demaskuojančiomis šiuolaikinę visuomenę pažiūromis ir sunkiai scenoje įveikiamais kūriniais (ne veltui Jelinek vadinama tikraja postdraminė dramaturge) gerokai lenkia savo kraštietį Thomą Bernhardą. Ir ne kiekvienam režisieriui ar teatrui suteikia teisę savo pjeses statyti. Stemannas – išimtis; jiedu bendradarbiauja ne pirmą kartą, ir geriausias to iroydymas – naujausias spektaklis, kuriamas Stemannas atiduoda duoklę ir Jelinek, ir jos daugiau kaip dviejų šimtų puslapių tekstu.

Nežinia, kaip kituose spektakliuose, bet „Komersanto sutartje“ Stemannas yra ir režisierius, ir aktorių, ir sceninės dramaturgijos autorius – jis beveik nuolat scenoje, bendrauja su veikėjais ir žiūrovais, kartkartėmis spektaklių sustabdo, kai kurias vietas pakomentuoja, kai kurias privercia atlėkėjus kartoti po keletą kartų, o žiūrovus kviečia skanduoti, dainuoti, reaguoti. Pasirinkęs teksto skaitymo formą (scenoje šviečia tablo, rodatyntys perskaitytu puslapiu, atlėkėjai turi rankose popieriaus lapus), pabrëždamas, kad būtent taip autorės užrašyta, Stemannas sukuria

Atsirito Baltijos kino banga

Estijos, Latvijos ir Lietuvos kino šventė

Rugpjūčio 20–26 d. Nidoje vyko tarptautinis kino festivalis „Baltijos banga“, pirmomis rugsėjo dienomis atkeliavęs ir į Vilnius „Skalvijos“ kino centrą. Trijų Baltijos valstybių Estijos, Latvijos, Lietuvos kino šventė buvo jau ketvirta. Festivalio atidarymo data simboliškai pasirinkta rugpjūčio 23-ioji – Baltijos kelio diena.

Latvai šiemet parodė pagal Anatole'o France'o tekstus sukurtą vai dybinę juostą – tris istorinius dešimtmecius apimančią erotišką „vaidžių puotą“ „Golfo srovę po ledkalnui“ (rež. Jevgenij Paškevič), komišką ir absurdinį šiandienos realijų filmą „Seržanto Lapino sugrįžimas“ (rež. Gatis Šmits), nuotykių filmą jauniems žiūrovams „Mažeji plėšikai“ (rež. Armands Zvirbulis) bei dokumentinius filmus „Geležinkelio stotelė „Latvia“ 1937“ (rež. Dzintra Geka) apie tragiskus istorinius įvykius bei muzikinį „Garsai po saule“ (rež. Davis Simanis, Gints Grube). Estai pristatė naują režisieriaus Peterio Simmo dramą „Vieniša sala“, Katrīn Laur „Kapinių sargo dukrą“, pasakojančią liūdną mažos mergaitės istoriją, bei dokumentinių filmų programą. Lietuvių dokumentai atstovavo Audrius Stonio „Raminas“, Ramunės Rakauskaitės „Žalumose“, Miko Žukausko, Gintarės Valevičiūtės „Dievas sukurė viską, išskyrus kiliam“ ir vaidybinių Sauliaus Drungos „Anarchija Žirmūnuose“ ir Algimanto Puipos „Miegančių drugelių tvirtovė“. Surengta Jūratės Leikaitės ir Valentino Aškinio vadovaujama animacijos mokyklėlė.

„Baltijos banga“ suteikia gana retą progą išsamiai susipažinti su kaimynų filmais, ju kūrėjais bei kino gvenimo aktualijomis. Šiemet daugiau dėmesio skirta kino mo-



Inga Perkone

kymo ypatumams bei problemoms kiekvienoje šalyje, parodytos lietuvių ir estų studentų filmų programos, vyko seminaras.

Mūsų kino istorija, dabartis ir problemos panašios, bet, aišku, ir savitos. Kaimyno žolė visada atrodo žalesnė. Pavydu estams, festivalyje pristačiusiems šiuolaikiškai restauruotą „aukso fondo“ filmą – 1959 metų komediją „Pašėlė posūkiai“ (rež. Julius Kun, Kaljo Kiisk), bet nustembame, kad jie iki šiol neturi kino įstatymo ir kino instituto. Latvai neseniai išleido solidžią knygą, apžvelgiančią visą latvių vaidžiainio kino istoriją „Reality of Fiction. History of Latvian Feature Film“, viena iš jos autorų Inga Perkone lankėsi Nidoje. Tačiau visi suštartinai dejuojame dėl netoliaregiško valstybės požiūrio į kiną, mažo finansavimo, neužtikrintos jauniosios kino kartos ateities.

Su viena iš festivalio vienšinių – Latvijos kultūros akademijos Audiovizualinio meno ir teatro fakulteto vadove, profesore, kino istorike Inga Perkone kalbamės ne tik

apie Latvijos kiną, bet ir apie jo paraleles su lietuvių kinu.

Estai festivalio atidaryme džiaugėsi švenčiantys savo kino šimtmetį, skaičiuojamą nuo 1912 m. Johanne-so Pääsuksė sukurtos juostos „Meškos medžioklė Piarnu apylinkėse“. Kada ir kaip prasidėjo latvių kinas?

Filmavimai Latvijoje, ypač Rygoje, buvo gana dažni jau pirmajį kino dešimtmetį. Tačiau pagrindo to vadinti latvišku kinu nėra. Latvijos kino pradžia galima laikyti 1920 metus, kai buvo sukurtas pirmas vaidybinius filmus „Aš, išeidamas į karą“ (rež. Vilis Seglinis). Jo pavadinimas – lyg pirma liaudies dainos cilutė: išeidamas į karą palieku sesulę ir t.t. Filmas pasakojo apie tada dar nesenus įvykius – Pirmajį pasaulinį karą, Latvijos Respublikos sukūrimą. Visi ankstyvieji latvių filmai buvo panašios tematikos – patriotiški, skirti Latvijos laisvės kovoms. Tos „nacionalinės melodramos“ buvo sukurtos iš entuziazmo, nes valstybė pinigų kinui neskyrė. Atgavus neprikalaujomybę panaši situacija vėl kartojosi, ypač dešimtmečiai dešimtmečiye, kai valstybinis kino finansavimas buvo ypač skurdus ir nereguliarus. Latvijoje buvo filmuojama gana daug kronikos jau nuo 3-ijo dešimtmečio pradžios. Ir nors valstybė pinigų kinui neskyrė, buvo įstatymai, reikalaujančios, kad kiekvienam seanse būtų rodoma latviška kronika.

Ryga – didžiausias Baltijos šalių miestas, tad turbūt kinas greičiau įsitvirtino ir prigijo Latvijoje?

Dar prieš Pirmajį pasaulinį karą visuose didžiuosiuose Latvijos miestuose veikė kino teatrų, 1923 m. Rygoje buvo atidarytas didžiausias, moderniai įrengtas kino teatras „Splendid Palace“, kuris vėliau vadinosi „Ryga“, o dabar jam vėl grąžintas senasis pavadinimas. Trečiajame ir ketvirtajame dešimtmečiais beveik visi nauji amerikietiški, voikiški filmai pasiekėdavo Latvijos ekranus. Ketvirtojo dešimtmečio viduryje valstybė, t.y. Ulmanio diktatūra, pradėjo remti kiną, ivertindama jo propagandinę galią.

Tarybinį periodą vadinu „klassiniu Latvijos kino laikotarpiu“, kai iš esmės ir susiformavo mūsų kinematografas. Ir matau tame daug paralelių su lietuvių kinu. 1946–1947 m. ir Latvijoje, ir Lietuvoje pasirode panašūs filmai: pas jūs – „Martyr“, pas mus – „Sūnūs“. Is esmės jie sukurti rusų kinematografininkai, bet pristatomai kaip pirmieji nacionaliniai filmai. Septintajame dešimtmečio lietuvių vaidybinių filmų lygis, žinoma, buvo labai aukštas. Vytauto Žalakevičiaus vardas skambėjo kaip manifestas. Latvijoje buvo kitaip. 1959 m., kai beveik visose respublikose prasidėjo gana sparti kino raida, ir ypač jaunojo kino, Latvijoje, galima sakyti, iškyo perverumas, sukeltas vidinių partijos kovų. Tai sustabdė daug kino studijos

projektų, tik kai kurie įgyvendinti praėjus kone dešimtmečiu. Tačiau sustiprėjo dokumentinis kinas, nes valdžia į jį per daug nesigilino, dauguma filmų neperžengdavo Latvijos sienu ir dokumentiką kurti leista laisviau. Tuomet latvių dokumentiniame kine dominavo modernizmas. Idomu, kad metaforiška kino kalba buvo naudojama taip pat kaip ir Vakarų kine. Stiliatiniai ieškojimai kažkaip peržengdavo šalių sienas, nepaišant visų aprivojimų.

Mūsų kino „aukso fondo“ taip pat laikoma poetinė dokumentika, sukurta Roberto Verbos, Henrico Šablevičiaus.

Taip, poetinio dokumentinio kino terminas vartoja kalbant ir apie latvių dokumentiką. Tai susiję su Dziga Vertovu, nes 7-ajame dešimtmečiye po gana ilgos pertraukos vėl rodė jo filmus, išleido die-noraštį, ir tai paliko ženklu pėdsaką tų laikų kino procese, dokumentiniame kine atsirado metaforos. Vėliau, 8-ajame dešimtmečiye, sovietų kinui iškelti uždaviniai uždirbtai pinigus. Tada iškilo didelis kino fabrikas – Rygos kino studija. Ji buvo pati didžiausia Baltijos šalyse.

Koks likimas ištiko tą didelį kino fabriką naujais laikais?

I tai pažvelgsiu iš kiek kitos puses. Dabar mūsų teatro sluoksniuose verda diskusijos, jog reikia valstybinių teatrų pastatus atskirti nuo kūrybinių trupių. Gal tai ir teisinga, ypač taip atrodo jauniems. Bet aš manau, kad iš tikrujų kino studijos žlugo ne gruvius Sovietų Sajungai, bet paskutiniai jos gyvavimo metais 1988–1989-aisiais, kai studijos pasidalijo į technikos bazes ir kūrybinius kolektyvus. Tada kinematografininkai pradėjo kurti savo studijas, kurios ne visada išgyvendavo, arba pasitraukė iš kino.

Ta, žinoma, lémė ir subjektyvūs veiksniai, žmonės nespėjo persiorientuoti. Rygos kino studioje iš pradžių sunykė laboratorija, pamaražu ir visa kita. Buvo ten anksčiau ir kino muziejas, animacijos studija. Šiemet jau nebešildė patalpų. Dabar žemė priklauso kitam savininkui, su juo iki šiol teisiamasi, aiškinamasi, kam, privatizavus studiją, atiteko filmų teisės.

Kas vyko Latvijos kine atgavus neprikalaujomybę?

Dešimtojo dešimtmečio pradžioje pinigų pakalo tik dokumentiniam kinui. Nepaisant kinematografininkų pastangų, padidinti finansavimo nepavyko, niekam tada tai nerūpėjo. Buvo sunkus laikas kinui, per trejus metus pasirodydavo vos vieną vaidybinius filmus. Dabar Latvijoje susukama lyg ir daugiau juostų. Šiemet nacionaliniams kino apdovanojimui „Didysis Kristupas“ buvo pateikti penki ar šeši filmai, bet jie statytai ilgai: vienuolika metų kurta „Golfo srovė

po ledkalniu“, šešerių – „Mona“ (rež. Inara Kolmane), tiesiog visi pasirodė tais pačiais metais. Ir valdžia stebisi: ką jūs čia šnekate, kad filmų mažai? O kitaip metais nežinia, ar bus bent vienas filmas. 2007 m. kinas buvo gausiausiai finansuojamas – jam skirta apie 2 mln. latų. O šiemet nėra net milijono. Praėjusi gruodį kilo skandalas, kai vienas aukštas valdžios vyras su šeima nuėjo į latvišką filmą – nespalvotą satyrinę komediją „Kolka Cool“ (rež. Juris Poškus). Jis pasipiktino, kad filme keikiamasi, herojai saulėgrąžas lukštena... Neaugi už valstybės pinigus tai daroma? Ir netikėtai prasidėjo diskusijos, net parlamente, kad kinui reikia ne tik pinigų, bet ir valstybės užsakymų. Tačiau kol kas reikalai nelabai padudėjo. Gerai, kad tas triukšmas kilo, nes atkreipė dėmesį į kino biudžetą, kuris yra tik šeštoji operos biudžeto dalis. Kai sakai kolegoms iš užsienio, jie netiki. Bet latviškas filmus pradėta labiau žūrėti. Ir „Seržanto Lapino sugrįžimą“, ir „Kolka Cool“, kurio citatos tapo folkloru, ir jauno režisieriaus Aiko Karapetiano, beje, dabar kuriantį pirmą latvišką siaubo filmą „Žmonės iš ten“. Man pats svarbiausias reiškinys šiuolaikiame latvių kine yra režisierė Laila Pakalniņa, bet, žinoma, tai ne plačiai publikai.

Kokia ateina nauja latvių kino karta?

Šiemet baigė režisierių ir operatorių bakalauro kursas ir sukurė įdomius diplominius darbus, kuriuos, tikiuosi, kitaip metais pavyks parodysti Nidoje. Buvo stiprus prieš tai baigės kursas, tik baisu, kad nėra ka jieims toliau daryti. Nors visi suskasi „aplink kiną“ : dirba reklamoje, televizijoje, kitur. O jautėme, kad tai tikrai gali būti naujoji latvių kino banga. Deja... Šiemet baigusieji pateko ant „krizinės bangos“, kai beveik visai nebuvu pini-gų nei technikai, nei kam kitam, ir jie kažkaip priprato dirbtį savarankiškai, daryti kiną iš nicko. Ir padarė žūrviškus, įdomius filmus, kuriuose kalba apie save. Dažniausiai jaunieji kuria filmus, balansuojančius ties vaidybiniu ir dokumentiniu kino riba.

Kaip Jūs atsakytumėte į klausimą, ar tokiomis mažomis šalimis reikia nacionalinės kino mokyklos?

Nacionalinė kino mokykla vis dėlto išsaugo audiovizualinės kultūros lygi, tam tikrą profesionalumą. Galime sakyti, kad Baltijos šalių kine pasaulinio lygio filmų nebuvu ar buvo nedaug, bet tas vidutinis lygis išliko stabilus. Ir kartais kas nors pakildavo virs jo. Jei nebus profesionalaus mokymo, studijų, kiekvienas, aišku, pats ieškos iščiafies iš padėties, bet tie paklimai bus dar retesni.

PARENGÉ
NERINGA KAŽUKAUSKAITĖ

ATKELTA IŠ 2 PSL.

daugiaiyp ir daugiausluoksnį spektakli-performansą. Sakytum, demonišką, valpurgišką raganų šokį su garso ir vaizdo instaliacijomis, kur daugybė aspektų varijuojama mačinacine bankų ir pinigų visagalybė. Pačioje spektaklio pradžioje perspėjės, kad veiksmas gali užtrukti ir tris, ir ilgiau valandų, kad pavargę žiūrovai gali išeiti į kavinę ir vėl sugrįžti, kad kūrėjai nesupykst, jei reginys jiems pasiroydis nesuprantamas. Stemannas tarsi lengva ranka sluoksniuoja žodį ir gestą, frazes ir vaizdus, muziką ir šokį. Dvylka atlikėjų – aktorių, muzikantu, vaizdo operatorių – veikia kaip tikslus ir kartu šokiruojantis, kerintis, gundantis mechanizmas, prilygstantis įtraukiančioms į savo pinkles bankų vilionėms. Tiesą pasakius, atlaikyti tokį reginį nėra lengva; anot režisieriaus, spektaklis apskritai kurta taip, kad nuolat keistųsi ir antrintį Jelinek rašymo manierai. Tačiau lygiai taip pat nėra lengva pripažinti, kad pinigai tapo šiuo-

laikinio žmogaus religija ir tikėjimu, tragedijos ne scenoje, o gyvenime šaltiniu. Neatsitiktinai sarkastiškos, aštrios Jelinek intonacijos, žlugusios bankų pavyzdžiai, subyrgiusių šeimų ir iš gyvenimo pasitraukusiu „aklų vartotoju“ likimai režisieriaus įvelkami į hiperbolizuotą, groteskišką plastinį ir akustinį indelininkų pinigus švaistantį bankininkų šelesmą.

Prispažinsiu – išėjau spektakliui nepasibaigus. Kartu su daugeliu kitų žiūrovų, kurie jau pirmajā veiksmo valandą ēmė migruoti į kavinę ar suko į vidurnakčio miestą. Ir ne pamačiau paskutinės, vėliau smagiai kritiką aprašinėtos scenos: vienas žiūrovų, sušukęs „Gana! Liaukėtis!“ nusileido į sceną, pačiė Jelinek de-tektast ir tiesiog raiškai jį perskaitė. Tai ir buvo didžiausias išpuidis, nuopelnas žiūrovams už kantrybę, vainikuotas plojimais. Pasirodo, ši įniršusio žiūrovo vaidmenį atliko jau nes prancūzų režisierius Vincent'as Macaigne'as, praejusiai metais Avinjone pristatęs savo šurmulių sukėlusi „Hamleto“ interpretaciją.

B. D.

Rasti Vilnių Paryžiuje

„Rafaelio Chwoleso Vilnius: leidžiamā išvežti“ parodos Vilniaus Gaono žydų muziejuje proga

Laima Laučkaitė

Prieškario gyvenęs Vilniuje ir debiu-tavęs kaip „Jung Vilne“ grupės dailininkas, Rafaelis Chwolesas (1913–2002) Antrojo pasaulinio karo metais pasitraukė į Rusiją, pokariu grįžo į Vilnių, 1959–1969 m. gyveno Varšuvoje, nuo 1969 m. iki mirties – Paryžiuje. Dailės istorikė Laima Laučkaitė rengia dailininko monografiją, 2012 m. gegužę ji lankesi Paryžiuje, dailininko sūnaus Milijaus Chwoleso namuose, kur šiuo metu saugomas Rafaelio Chwoleso palikimas (jo dalis prista-ta parodoje). Jame išliko daug vilnietiškos ikonografijos darbų, tad įdomiausia buvo atrasti Vilnių Paryžiuje. Siūlome ištrauką iš jos knygos apie Rafaelio Chwoleso kūrybą.

Nužudytais miestas. 1945 m. sugri-žęs iš Maskvos į Vilnių Chwolesas neberado žmonos, tėvų, trijų seserų, nužudytyų gete, o savo gimtajį miestą išvydo neatpažistamą. Na-ciai ir vietiniai parankinai išjūdė Vilniaus žydus, o sovietų kariuomenė, išlaisvinama miestą, sunaikino jų gyvenamasias vietas. Labiausiai nu-kentėjo kvartalai, išsidėstę tarp Do-mininkonų, Gaono, Stiklių, Didžiosios ir Vokiečių gatvių: vilnietišai kalbėjo, kad vien dėl pavadinimo „Vokiečių gatvė“ rusų artilerija ypač smarkiai bombardavo šios gat-vės kvartalus. Tačiau juose gyveno ne vokiečiai, o žydai; čia buvo svar-biausias jų dvasinis, religinis cen-tras: Didžioji sinagoga, Vilniaus Gaono maldos namai, Strašuno biblioteka, Ramailio ješiva, daug-ybė kloizų, – visa tai, dėl ko Vilnius garsėjo kaip „Šiaurės Jeruzalė“. Kai Chwolesas pamatė jos griuvē-sius, jis suvokė, kad privalo užfiksuo-juos kaip istorinių dokumentinių liudijimų. Holokausto meno tyrinėtojai yra pastebėję tendenci-ją, kad būtent dokumentinė prie-ga, blokuojanti nepakeliamas emocijas, būdinga iškart po katastrofos kūrusiems, jos traumą išgyvenu-siems dailininkams.

1945–1947 m. Chwolesas tapė griuvėsių vaizdus iš natūros guašu ir pamažu surinko ciklą, pavadintą „Vilniaus getas“. Ispūdingiausiai cikle yra Didžiosios sinagogos vaizdai. Gerai išlikusi stūksa griuvėsiuose barokiniai formų bima, iš kurios bu-vò skaitoma Penkiaknygė; galinga Didžiosios sinagogos siena be sto-go žioji kiauras langas ir išdaužy-tomis arkadų galerijomis. Chwole-sas įjo tapyti į griuvėsius žiemą, vasarą, tarsi stebėdamas, kaip juos keičia gamta: apliesta senamiesčio gatvelė jau spejō apaugti žole, nes niekas ja nebevaikšto; sniegas už-klojo griuvėsių krūvas, sulaužytas laiptų, turėklų, stogelių konstruk-cijas, paversdamas kraupų vaizdą impresionistine rusvai gelšvą tonų elegija.

Pokarinį geto kvartalą, Didžio-

sios sinagogos griuvėsius tapė, fotografo nemažai menininkų – Mečislovas Bulaka, Bronius Uogin-tas, Davidas Labkovskis, Naumas Alpertas, Sofija Urbanavičiūtė-Su-bačiūviene, Janas Bužhakas, bet Chwoleso santykis buvo kitoks: jam tai nuo mažens buvo vietus, kuriose dar vakar virė gyvenimas. Vilniuje šis Chwoleso ciklas niekada nebuvu parodytas, tik keli jo darbai eksponuoti bendrose parodo-se po karo. Vienintelį kartą ciklas pristatytas parodoje „Vilniaus ge-to motyvai“ Varšuvoje 1959 metais. Tąsyk parodos kataloge pats dailininkas kūrinius įvardino ne abstrakciai – Vilnius ar geto kiemu, o konkretiai: čia Ramajlio, Šoferto, Zeldos, Kloco kiemai, Gitke-Tojbes skersgatvis, Zajnvelo, karstadirbių, bronzuotųjų, sinagogos ir t.t. Chwoleso etiuduose jamžinta daug se-namiesčio vietų, kurios pražuvė įkandin nužudytu jų gyventojų ir kurių net pavadinimai nugrimzdo užmarštin. Šiandien ta topografija išnykusi, iš pagrindinių gatvių – Žy-dū, Mésinių – liko tik menka dalis, o kartu dingo jų painiūs kiemų, per-čiūmų, arkomis sujungtų namų la-birintai, sudarę ypatingą viduram-žiską šių kvartalu žavesi. Vilniety, gerai pažįstanti miestą, žiūrint į Chwoleso darbus apima keistas jausmas: negali identifikuoti vietų, lyg matytum svetimą, nepažistamą miestą. Po karo Vokiečių gatvės kvartalų liekanos nugriaudos, pagal sovietinį generalinį miesto pla-ną gatvę smarkiai išplatinta, užsta-ta ty ir pervadinta Muziejaus gatvę, o didžiosios sinagogos vietoje iški-lovaikų darželiš.

Kaip Didžioji sinagoga buvo tra-dicinės judėjų religinių židinys, taip Žydų mokslinė institutas (JIVO) bu-vò moderniosios jidiš kultūros sim-bolis, mokslinio ir intelektualinio gyvenimo centras. 1925 m. Vilniuje įkurtas institutas, kurio filialai veik-kė Niujorke ir Varšuvoje, 4-ajame dešimtmetyje įsikėlė į naują pasta-tą Naujamiestyje, Vivulskio gatvė-je. Čia 1935 m. išyko pasaulinis Žy-dų mokslinė instituto suvažiavimas, ta proga Vilniu iš Paryžiaus aplan-kęs Marcos Chagalas parodė biblijinį ciklą: surengta jaunuų dailininkų paroda, kurioje dalyvavo ir Chwolesas. Antrojo pasaulinio karo pabaigoje JIVO ištiko Didžiosios sinagogos likimas – pastatas buvo susprogdintas. Jo likučius užfiksavo Chwolesas: iš namo teliko sty-rančios geležinės laiptinės maršų konstrukcijos, kelios sienos prie kamo. Karas suniokojo žalią alėją, kurioje skendėjo pastatas; dailininkas pastebėjo persikreipusį apkapotą išlikusį medį ir įkomponavo jį į paveikslę: luošas medis aplébia luošą statinį.

Chwolesas tapyti Vilniaus griuvėsių paveikslai pokario parodose buvo pateikiami kaip fašistinės oku-pacijos Sovietų Sąjungoje pėdsakas, nė neužsimenant apie jų istorinę, žydišką tapatybę. Tokią interpreta-



Rafaelis Chwolesas. „Prie Vilnelės“. 1955 m.

ciją diktavo sovietiniai ideologai, ku-riuos mažiausiai jaudino žydiškojo Vilniaus žūtis, priešingai, jie pratęsė jo naikinimą. Kova su žydišku paveldu ir identitetu ypač sustip-rėjo po 1949 m. antisemitizmo ban-gos Sovietų Sąjungoje. Uždarytos visos žydiškos organizacijos. Išlikę žydų rašytojai Shlomo Legis-Beilis, Abraomas Suckeveris ir kiti Vilniuje pirmaisiais pokario metais tiesiog iš griuvėsių gelbėjo dokumentus, knygas, kaupė ši paveldą Žydų mu-ziejue; bet 1949 m. muziejus buvo uždarytas, o jo fondai išsklaidyti kiu-tose muziejuose, bibliotekose. Iškart po karo savo lėšomis žydai Paneriuose pastatė paminklą nužudytiems atminti su išrašais rusų ir jidiš kal-bomis: 1952 m. jis buvo nugriautas. Ištisą dešimtmetyjį stūksojo Didžiosios sinagogos liekanos, pagal kurias ją bu-vogalima atstatyti, bet 1955 m. jos likviduotas. Sovietinė valdžia nusi-taikė ir į žydų kapines, nenukentė-jusias nuo karo. Neveikiančios istori-nės Šnipiškių kapinės Neries pakrantėje sunaikintos 1955 metais. Jų vaizdus dar užfiksavo Chwolesas: paveikslas „Žydų kapinės Vilniuje“ vaizduoja garsiausia šių kapinių paminklą, Gaono mauzo-lijų, apgaubtą senų medžių, vainikuotą Gedimino pilies bokštu kita-me Neries krante. Šiuo rakursu dailininkas susiejo istorines asme-nybes – Vilniaus žydų išminčių ir Vilniaus miesto ikūrėjų. Veikiančios žydų kapinės Olandų gatvėje buvo uždarytos 1948 m., o 1961 m. galutinai sunaikintos. Jas Chwolesas taip pat jamžino, rinkosi paminklus, skirtus žydų aukoms Vilniuje, tapé 1905 m. revoliucijos „Bundo“ au-kų kapą, rašytojo A. Vaiterio pa-minklą. Rašytojas žuvo per 1919 m. žydų pogromą, kai generolo Želi-gowskio lenkų kariuomenė užėmė Vilnių. 1922 m. architektas D. Ro-zenhauzas suprojektavo Vaiterui

paminklą, parinkęs ne tradicinę plokštę, o modernią antkapinę for-mą, trimatę skulptūrą, vaizduojan-čią erelį nulažuči sparnu. Ši raiškų dinamišką paminklą Chwolesas mėgo vaizduoti taikydamas įvairias technikas – aliejinę tapybą, mono-tipių. Sunaikintos žydiškosios ta-patybės ženkli išliko Chwoleso pa-vieksluose.

Sovietinis miestas. Greta geto griu-vėsių kronikų pokariniuose Chwoleso darbuose pasirodo ir sena-miestis: impresionistiškai nutapytu architektūros fragmentai, prieška-rinės dailininko kūrybos tasa. Tačiau būti menininku pokario Lie-tuvos reiškė paklusti ideologinėms taisyklėms, netoleravusioms prae-ties „atgyvenę“. Pokario dailėje pri-mestas sovietinio meno diktatas, dailininkai turėjo kurti vienintelį – socialistinio realizmo stiliumi. Par-tiniai ideologai reikalavo mene-aukštinti naujo, socialistinio gyve-nimo laimėjimus, nors tai buvo pro-pagandinė apgaulė, mažai bendra turėjusi su tikrove. Ir Chwolesas kūrė tokius paveikslus, nors „sovietinę laimę“ šlovinančių kompo-zicijų netapė. Jis stebėjo Vilniaus atstatymą, vaizdavo naujasiąs staty-bas. Šiandien šie darbai turi ikonog-rafinę vertę, nes juose užfiksuotos vėtros smarkiai pasikeitė nuo anks-tovo sovietmečio. Iš aukšto žiūrejimo taško atsiveria statybų dešiniai-jame Neries krante su Žaliojo tilto panorama: dar stovi vėliau nu-griautas Raduškevičių rūmų flige-lis su bokštu, dar neįstiesintas Kal-varijų gatvė vingiuoja kaip kaimo kelias. Šviesią, vasarišką panoramą stebi berniukas nuo Tauro kalno: palyginti su dabartiniu vaizdu, dar nėra judriosios V. Kudirkos gatvės, jos vietoje žaliuoja pievos, o kalno papédėje tebestovi nenugriautas mūrinukas su arkiniais langais.

1956 m. Chwolesas persikėlė iš

Tilto gatvės į Kražių gatvę, Montvi-los kolonijos namus. Greta Kražių gatvės tuomet buvo baigiami statyti Mokslininkų namai – prestižinis neorenesansinės architektūros daugiauakštis su bokšteliu, demonstruojantis sovietų dėmesį kultūrai ir mokslui. Chwolesas jį ne kartą tapė, pabrėždamas prieštarinę gigantiško pastato ir kaimiskų medinių trobelių kaimynystę, se-no ir naujo gyvenimo sankirtą. Aplink namą iš visų pusų plytėjo priemiesčių laukai, daržai ir sodai, ir Chwoleso etiudai liudija, kaip smarkiai pasikeitė šios vietas, da-bar virtusios reprezentaciniu mie-sto centrui. Optimistiniai, statybų ap-imtos sovietinės respublikos sostinės vaizdai – tai represinių są-lygu nulemta Chwoleso kūryba.

Islaivintos tapybos miestas. Po Sta-lino mirties padėtis ėmė keistis, 1956 m. išyko komunistų partijos suva-žiavimas, per kurį Nikita Chruščiovas sukritikavo Stalino asmens kul-tą; prasidėjo politinis, kultūrinis „atšilimas“. Lietuvos dailėje jis dvelketelėjo 6-ojo dešimtmečio ant-roje pusėje, kai per 1957 m. LTSR dailininkų sajungos suvažiavimą prabilta apie dailės atsinaujinimą. Spaudoje kibirkščiavo diskusijos apie meniškumą ir novatoriškumą, į dailę imta žiūrėti kaip į estetinį reiš-kinį, o ne vulgaraus sociologizavi-mo rezultatą. Lietuvos tapytojų kū-ryboje stiprėjo dėmesys plastinei raiškai, tapybiškumui, kolorizmui, emocionalumui. Naujas meno idé-jas gynė jauni dailininkai Augustinas Savickas, Jonas Švažas, palaikė prieš karų susiformavusį karta, Kau-no meno mokyklos aukletinį Antanas Gudaitis, Algirdas Petrus, Mečislovas Bulaka, prieškarinio Vilniaus dailininkai Vladas Drė-mas ir kiti, šioje stovykloje buvo ir Rafaelis Chwolesas.

Tad suprantama, kodėl apie 1955 m. Chwoleso tapyba pakito. Žanrų požiūriu joje neatsirado naujovių, bet formos požiūriu ta-pyba tapo gerokai laisvesnė. Išnyko detalus, realistiškas piešinys, formų modeliavimas, atsirado platu-s potėpis, apibendrintos formos, ryškus koloritas, ekspresyvi inter-pretaga. Vilniaus senamiestis išli-kojo kūrybos centre. 1955 m. pa-veikslė „Bernardinų bažnyčia Vilniuje“ tamsiu kontūru nubréžti bažnyčios, namų, medžių, tilto pa-vidalai, atmetostos nereikalingos de-talės, pagauta pavasario vakaro nuotaika senamiestyje. Skulptori-ius M. Antokolskio namų kiemą jis pavertė tiršta sodrių dėmių aran-žuote, pertekiančią ankšto, skalbi-nių pridžiauto, sandeliukais už-griozdinto kiemelio atmosferą. Mégstamas dailininko objektas bu-vo tapybiški Vilnios šlaitai, ypač jį žavėjo į kalvą kopiantys Užupio laip-tai, išmarginti vasaros Saulės ir tam-sių žalių, violetinių šešelių. Jis iš-naudojo metų laikus, pro rašytojo

NUKELTA J 5 PSL.

Kiborgo anatomija

Gabrielės Gervickaitės paroda „technokūnai '12“ Klaipėdoje

Laima Kreivytė

Gabrielės Gervickaitės darbai išsiskyrė dar studijuojant tapybą Vilniaus dailės akademijoje. Čia stipriausiai reiškiasi dvi tendencijos: Jono Gasiūno ir Henriko Čerapo ekspresyvioji ir Kosto Bogdano konceptualioji. Žinoma, jaunieji taip patojai sekā ir pasaülino tendencijas, daugelis išmoko Luco Tuymanso pamokas. Naudodama prieinamų priemonių arsenalą Gabrielė randa savo temas ir kalbėjimo būdą, smarkiai besiskiriantį nuo vyraujančių tendencijų. Ekspresyvius ir konceptualaus gestų kovą, kurią perteikia tepti-tapti dilema, menininkė transformuoja į klajavimo ir dekonstravimo. Gyvą ekspresiją ji jungia su konceptualiu gestu pasitelkdama ne tik tapybinės, bet ir medicinines medžiagias bei technologijas.

Visi žinome Fridos Kahlo istoriją – ji pradėjo kurti po jaunystėje patirtos traumos, kai per autobuso avariją ją pervėrė metalinis strypas ir teko ilgai gulėti lovoje. Negalėdama vaikščioti ji pradėjo tapti autoportretus žiūrėdama į veidrodį. Visko mokėsi pati. Gabrielė patirtos ortopedinės operacijos, kojos tempimas su specialiais fiksatoriais lydi nuo vaikystės. Menas jai nėra terapija, o profesionali veikla, kurioje atskleidžia ne tik jos gyvenimiskoji patirtis, bet ir savitas pasaulėvaizdis. Jo kertiniai stulpai yra asmeniškumas, pažeidžiamumas, hibridiškumas, metoniškumas.

Kompozicijų metonimika. Gabrielės darbuose fragmentas dažnai atstovauja visumui. Skeletas atstoja galūnę, torsas – kūną. Tai ir yra metoniškas žvilgsnis į aplinką: „Kai jų raumens išsirs ir kaulai sugurs / Alkūnės ir pėdos pasieks žvaigždes“ (Dylan Thomas, „Ir nebus mirties karalijos“, vert. Tomas Venclava). Kelis vetejo kojos, detalė kaip dėlionės fragmentas nurodo kažkur (už piešinio) egzistuojantį kūną. Visada kūną – net jei vaizdas tam-pa visai abstraktus. Gyvą ir skaudantį kūną – nes kam negyvam protezai? Skausmas, kaip ir žaizda, yra mirties ir dirbtinumo kontrastas. Tam tikra prasme mirtis yra dirbtinis būvis – bent jau gyvybės atžvilgiu. Miręs, kaip ir dirbtinis kūnas, yra nejautrus. Tačiau dirbtiniai kū-

no tēsiniai (šiuo atveju – medicinių protezai) yra gyvybės palaikytojai.

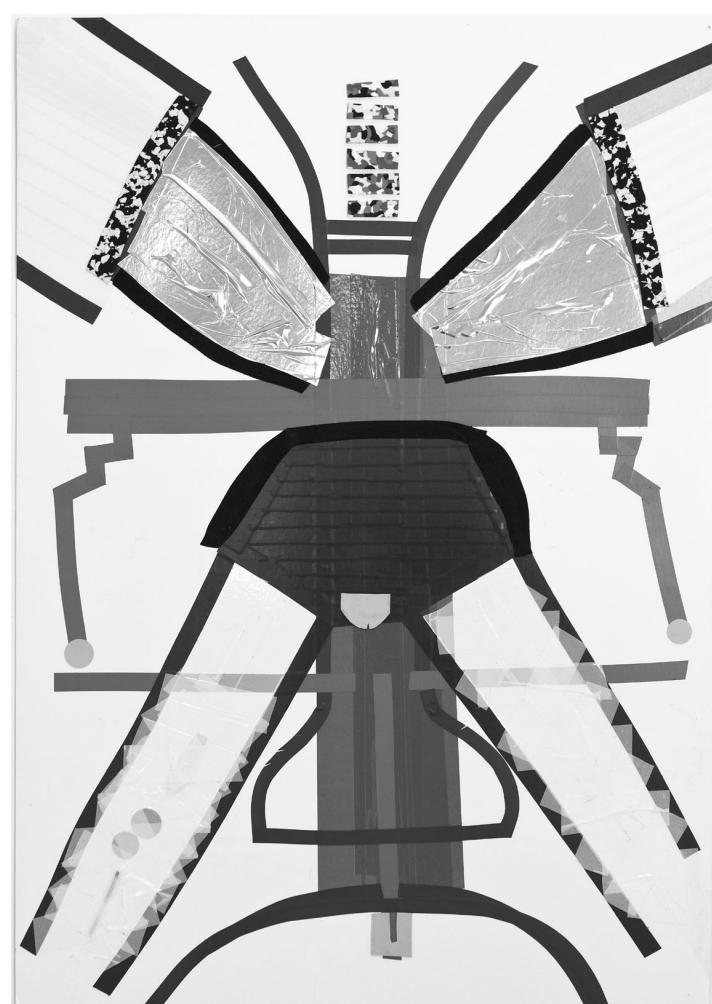
Marshallas McLuhanas analizavo technologijas kaip kūno tēsinius, o dabartinė technikos raida tik patvirtino, kad mes dar labiau suaugome su telefonu, kompiuteriu, kamera. Gabrielė apsiriboją medicinine sfera, kur kūno ir technologijų susiliejimas akivaizdžiausiai matomas ir patiriamas.

Žiūrint Gabrielės darbus galima apčiuopti ryškius medicininės tematikos pokyčius lietuvių dailėje. Marijos Teresės Rožanskaitės, Igorio Piekuro darbuose buvo pabrėžiamas kūno ir technologijų kontras, žmogų tūriantys aparatai buvo tarsi kontrolės visuomenės metafora. Rožanskaitė priartėjo prie ligoto kūno tiek, kiek galima buvo priartėti neatsisakant moderništinės iliuzijos – naudojo fotografijas, detalai tapę žmogaus kūno ir medicinių prietaisų sąveikas. Tie kūnai

apnuoginami, apžiūrimi, tiriami, ap-raizgomi laideliais.

Gabrielė abstrahuoja savo patirtį ir vietoj fotografiško žvilgsnio į operacinię ruošią gelbėjimo paketą. Tiksliau – konstruktorių su pakeičiamomis detailemis. Jos koliažai primena herbariumus ar drugelių kolekciją. Techninis pradas, izoliacijos blizgesys ir slidumas derinamas su piešinio laisvumu, organiškomis formomis, o plokštuma – su erdvės iliuzija. Erdvė dažniausiai abstrakti, vektorius ir laiko specifika autorės nedominina. Ji regi situaciją tarsi iš kosminės perspektivyos, kaip Didžioji konstruktorė. Gabrielė nenustato diagnozijų ir nekuria sergančios visuomenės metaforų – jai rūpi pozityvus žmogaus kūno ir mechanizmo susijungimo aspektas. Iš detalių numanomas jos subjektas – ne ligonis, o kiborgas. Žmogaus ir mašinos hibridas.

Hibridiškas būvis. Apie tai Gabrielė rašo savo diplomiame teori-



Gabrielė Gervickaitė. „Technokūno prototipas“. Koliažas. 2012 m.

ATKELTA IŠ 4 PSL.

Legio-Beilio namų langą Žvėryne tapė medinius namelius ir pušis, skęstančius baltuose sniego potėpiuose, bėspalvi vaizdą paversdamas tapybiška fejerija. Nuotaikinguose, temperamentingai nuteptuose Chwoleso peizažuose gali apetiti ir Vilniaus apylinkes, Belmonto parką, Valakampių mišką, Verkių malūną, Jeruzalės pušyną.

Bet svarbiausia jam liko gimtoji vieta – Safianikų kvartalas, kairysis Vilnius upės krantas priešais Užupį, kur dabar yra Tymo turgus.

Visas Safianikų kvartalas kartu su Chwoleso tėvų namu po karą buvo nušluotas nuo žemės, o jo pavadinimas galutinai išnyko iš miesto topografijos. Tačiau dailininkas nuolat grįždavo į šią vietą. Sumanės paveikslų seriją „Mano namas“, tapę aplinkinius vaizdus, Vilnios vingį nuo Užupio tilto, apželusius jos krantus, išklaipytaus namus, iškylančius bažnyčių bokštus, naudodamas beveik fovistinę rožinę, oranžinę, žalios, mėlynos spalvų paletę. Kai žvelgi į tokius Chwoleso paveikslus, vis abejoji jų sukūrimo data, nes liečiuvių tapyboje tokia ekspre-syvi, spalvinga kūryba paplito vė-

liau, 7–8-ajame dešimtmetyje. Tačiau LTSR Kultūros ministerijos antspaudas „Išvežti į užsienį leidžiamą“ kitoye paveiksluose neiginičiamai įrodo, kad Chwolesas juos nutapė iki 1959 metų. Ši tapyba koreguoja menotyroje įsigalėjusį požiūrį į mūsų tapybos atsinaujinimo datavimą.

Paskutiniai metais prieš išvykdamas į Lenkiją dailininkas sukūrė daugybę gimtojo miesto etiudų. Jis vaikščiojo po Vilnių ir tapė, tarsi norėdamas bent paveiksluose pasiimti miestą su savimi. Šie etiudai buvo didžiausias Chwoleso turtas, kurį vėliau jis visą gyvenimą vežio-



N. JANKAUSKO NUOTRAUKOS

niam darbe. Tarp analizuojamų pavyzdžių – Magnuso Wallino animacija, Orlan, Stelarco savo kūnų perdyrmai pasitelkus operacijas. Donos Harraway ir Rosi Bradotti aprašyti kiborgai šiandien – ne siekiamybė, o norma. Menininkai, naudojantys savo kūną kūryboje, suteikia naujų inspiracijų, tačiau Gervickaitė ieško ne tokų tiesioginių jungčių. Kūno ir mechanizmo simbiozė yra medijuojama – neatositiktinai taip dažnai naudojama izoliacija.

Lipni juosta, kuri izoliuoja, atskiria, apsaugo. Beuoso veltinis dar ir šildė. Izoliacija veikia saldo, neutraliuoja kibirkštis, paslepia pažedžiamas vietas. Bet atskirdama su-jungia – lipni juostą su popieriaus lapu, spalvotą liniją su fonu.

Iš esmės keičiasi meninio gesto prigimtis – ne tik tepti, bet ir klijoti, rišti, tvarstyti. Nulaikyti – kaip spontaniškai nulaikome kraują įspijovę pirštą. Taip seilės (antiseptikas) susijungia su krauju. Ir šis abkištikas (tarpa-gyo ir negyvo pakibusi atmata) hibridas yra tik viena iš daugybės numanomų hibridiškumo formų Gabrielės kūriniuose. Kaip tie tirpstantys ledai su šalia pakibusi (išsivaizduojamu?) liežuviu ar šokolado atplaiša.

Kitas hibridiškumo aspektas susijęs su protezais ir kitokia medicinine įranga, kuri parodoje atlieka skulptūros funkcijas. Galima tai vadinti ir rastaus daiktais (jei kas į ligoninę eina daikteliauti). Šie protezai svarbūs kaip nuorodos, kaip realybės įsiveržimai į salygišką meno pasaulį. Jie pasakoja apie nukirstos rankos skausmą – galūnės jau nebéra, bet skausmas išlieka. Nežinia kur pakibęs. Neįkūnytas, bet jaučiamas. Ir ta išsivaizduojama galūnė, *pahantom limb*, yra kiekviename Gabrielės darbe. Kartais matoma, kartais pasitraukusi į paraštę ar pasislėpusi kitoje pusėje. Kaip vaiduoklių gaudytoja menininkė persviečia fantomas rentgeno aparatui. Ji žvelgia kiaurai – į, pro. Ne iš viršaus, ne iš apačios, o iš neegzis-tuojančios galūnės perspektyvos.

Pokariu Chwolesas sukūrė keletą skirtingų gimtojo miesto naratyvų – išnykusio Vilniaus, sugriausto žydų geto, sovietinės sostinės statybų, išlaisvintos tapybos miesto vaizdinii, o vėliau gyvendamas sverut liko išlikimas Vilniui, tapydamas vis labiau blunkančių atsiminių miestą.

Paroda veikia iki rugsėjo 21 d. Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras (Naugarduko g. 10/2, Vilnius) Dirba pirmadienį 11–19 val., antradienį–ketvirtadienį 10–18 val., penktadienį 10–16 val., sekmadienį 10–16 val.

Trūkumas atsiskleidžia kaip pilnatvė, spengianti tuštuma dėlioja iš tylos ornamentą. Hibridiški koliažai – kūno / protezų išklotinės. Pastaruoju metu vis detalesnės ir daugiau apimančios: jau ne tik koja Iliazarovo aparate, bet ir torsas.

Pažeidžiamumas, arba Atstatymo antropologija. Gabrielės kūriniuose užkoduotas įtrūkis, žaizda, netobulumas. Ji mėgsta konstruoti simetriškas formas, bet tai niekada nebus taisyklinga simetrija. Kai ką būtinai reikės pataisyti – taptimpelti, sutvarstyti, suklijuoti, uždengti. Didžiausią išpuštį šiųmetėje „Documen-ta“ (13) parodoje paliko Kadero Atticos instaliacija, kurioje gretinamos Pirmojo pasaulinio karo sudarytų veidų fotografijos ir pagal jas padarytos afrikiečių skulptūros, sutrūkinėjė ir suraišioti indai, iš gilių ir šovinių bei sviedinių skeveldrų padaryti šaukštai, suvenyrai, nukryžiuotieji. Autorius atkreipia dėmesį, kad muziejuose ir kitur stengiamasi rodyti sveikus eksponatus arba fragmentus. Bet didelė dalis vartoja daiktų yra pataisyti – suristi, suklijuoti, susiūti, suadyti etc. Karo suniokoti veidai, net ir iškiusis chirurgams, taip pat išsaugo deformacijas. Kaip mes elgiamės su praradimais, trūkumais – bandome paslėpti, pakeisti, „nematyti“ ar drąsai žvelgime į tikrovės deformacijas, užminuoat ir išsprogdintą kasdienybę?

Gabrielė nepudruoja ir negražina. Jos darbuose netobulumai atskleidžia visa jėga – be sentimentalo patoso. Kaip raše Jeanette Winterson apie Emily Dickinson poziciją: detonuoja, ne dekoruoja. Nors kartais medicininiai koliažai tampa panašūs į ornamentus, Gabrielės darbai nėra dekoratyvi. Jie turi sprogstamąjį užtaisą. O kartu – instrukciją, gesintuvą ir vaistinėlę su spalvotais tvarsčiais.

Paroda veikia iki rugsėjo 20 d. Klaipėdos kultūrų komunikacijų centro parodinės erdvės (Didžioji Vandens g. 2) Dirba trečiadienį–penktadienį 11–19 val.

Skulptūrai viskas gerai

ATKELTA IŠ 1 PSL.

laiptai ir tarybinių partizanų pogrindininkų skulptūros (nuimtos) priešais Reformatų bažnyčią (skulptoriai: Juozas Kalinauskas ir Algirdas Zokaitis, 1983 m.), (nuimto) Lenino skvernas Lukiškių aikštėje, Sartre'o skvernas Sutkaus nuotraukoje, Devintasis fortas Kauñe, Nidos kopos, Didysis kanjonas Arizonos valstijoje, draperijos šventųjų drabužiuose, Rožanskaitės tapytų ligonių patalai, šliautas po liūties, chalva, uoloje iškaltos Petros šventyklos, ilgi plaukai žengiant į metro – tėkite patys. Ispūdžių gausa užkoduota struktūroje – plazdantis „Kultūros“ keturių dalių kūnas sulipdytas iš daugybės (šimtu tūksstančiu) marmuro gabalėlių, kurie liko pagaminus kitus parko kūnus. Tam tikra antrinio perdirbimo (*recycle*) forma. O metafora, kad mūsų visų veiklos suma, nepaisant laiko ir erdvės, ir yra toji kartais abstraktokai skambanti kultūra, – akivaizdi.

Menininkas dar papildė mintį, kad jam svarbu parodyti formų iš gamtos į kultūrą ir atvirkšciai apytaką. Todėl interpretacija priklauso nuo to, kurioje vietoje pradėsi – ar nuo to, kad tai panašu į architektūrą, ar nuo to, kad dabarties architektūra labai gamtiška. Pats kūrinys malonus akiai, turi fizinių poveikių judant aplink. Tačiau labiausiai veikia tas nuolatinis *déjà vu* jausmas – lyg koks debesis judrus paviršius vis pavirsta kuo nors kitu. Licka G. Karosui, kaip žmogui, pavydėti užmojo ir kantrybęs, o kaip menininkui – kokybės ir gebėjimo valdyti mases.

Antano Šnaro paroda

Kur kas intymesnė, beveik visai asmeniška (tarp liepos pabaigos ir rugpjūčio pirmos pusės) Antano Šnaro paroda „Akmeninės raidės apie būtinybę užmiršti“ galerijoje „Malonioji 6“. Pats apsilankymas tokioje keistoste erdvėje jau gali būti prilygintas performansui, patirčių medžioklei. Reikėjo ateiti į Žvėryno pakraštį ketvirtadienio arba penktadienio popietę – kai dar gana karšta, o medžių šešeliai savo kamuflażiniu mirgejimu Maloniąją gatvę paverčia miražu. Aplinkui nėra žmonių, viskas atrodo tyku, net šuo tingi loti. Ir štai verandoje matai žmogų. Sėdi ir laukia. Kaip daugybėje amerikietiškų filmų ar Italijos miestelių. Bet tu žinai, kad tai pats Šnara, laukia tavęs – žiūrovo. Dviejause didelio seno medinio namo kambariuose – į sieinas parimusios kelios mésingos akmeninės raidės. Kaip apspanusi musė imi blaškytis iš vienos patalpos į kitą. Norisi sudėti žodį. Raidės pavieniui, kiekviena atskirai stumia iš savęs žodžius. Į viena nesusdeda, ir tiek. Tam yra budėtojas – Šnara.

Jis dar palükuriuoja, o paskui mes pasikalbame apie būtinybę užmiršti. Taštyti objektai (kai kurie jų avi kojines) skiemenuojant paraidžiu sudaro žodį *amnesia*. Dar truputėli pasédime verandoje, medituodami užmarštį. Pasirodo, kiek nedaug tercikiai pakeisti, kad reiksmė išsisklaidytų. Pasitikslinu, ar teisingai manau, kad kūrinys turi egzistencinio maudolio. Menininkas patvirtina. Mąstau apie tašymą ir

zulinimą kaip ritmingą ir hipnotizuojantį laikrodžio tikslėjimą.

Raidės dar galės pavirsti nauju žodžiu. Kai kurios jau ir buvo (2008 m.) susijungusios į „kaip namie“ ir blaškėsi po Vilnių. Tačiau šūkštū – cemento ir nuolatinės vietas neprash. Turėjo likti bevietės, nefunkcionalios – laisvos kaip laisvieji menai. Jokios pompos, tik prastas susitikimo intymumas.

Menininkas dar papasakoja, kad šitas namas turi ir asmeninį čia gyvenantį žiūrovą. Garbaus amžiaus vyriškis vieną dieną pasidabinęs kostiumu atėjo apžiūrėti parodos. Laisva ir tobula kūrinio mikrovisata: vieta, menininkas, kūrinys ir žiūrovas. O autentiškumą drumbščiantys žodžiai kaip „paraiškos“, „projektai“, „recenzijos“, „visuomenės nuomonė“ dailiai išsilydo viename – amnezija. Toks neįpareigojantis, bet išismelkiantis meno patyrimas, bent jau man, atneša daugiausia džiaugsmo.

Marijos Šnipaitės „Balandžiai stebi raketos paleidimą“

Trečią kartą pagalvojau, kad skulptūra nemumifikuota ir vis dar čiupinėja tą pačią realybę, kurioje esu ir aš, buvo Nidos meno kolonijos nerestauruotoje patalpoje, parodoje „Šachmatų miesto kvartalai“. Ekspozicija sumaniai suregzta, norint galima leistis į kuratorių (Danutės Gambickaitės ir Gintarės Matulaitytės) siūlomas „šachmatų partijas“, tačiau aš vis sukausiai aplink vieną – Marijos Šnipaitės darbą „Balandžiai stebi raketos paleidimą“.



Antanas Šnara. „Akmeninės raidės apie būtinybę užmiršti“. Fragmentas. 2012 m.

AUTORES NUOTRAUKA

Traukė kūrinio lakonišumas: mediniai pagalai „iectys“ su pleištinėmis kojelėmis, paremti (ir vėl paremti!) į salės koloną, greta, į skirtingus šonus išsklaipę, duslios melsvos spalvos apskritimai su snapais – ko gero, tie balandžiai iš padavinimo. Ictys aktyvios, strėlinės, sudaro smailų kampą dangop, fikūros ant žemės sunkios, apskritos – pavydios – ne iškart ir matomas prietemoje. Dvi grupės veikėjų, kaip nurodyta pavadinime, – viena jų stebi kitą. Vieni galingi, kiti prie žemės.

Vien formų kalba sukurtą įtam-pa. „Raketos paleidimas“ pavadineime tarsi prieskonis, bet per daug nepakeičia išpūdžio. Trumpame aprašyme darbo suvokimui atspalvių prideda ir nurodomos nuotakos (melancholiška, absurdiška), ir kultūrinės asociacijos (sako, kad tyčia, formas gali priminti kitų menininkų kurtas formas, atliktus kūrius ar eskizus).

Sakytm, grakštus, truputėli į erdvę įžengęs kūrinys. Labai norint jį galima interpretuoti ir institucinės kritikos kontekste, bet viską keičia garsas. Pro duris pirmyn ir atgal aktyviai nardo kregždės. Tikri paukščiai. Susėda ant palubėj kabančio laido. Ir visą laiką čirpia. Ne-

viendais intervales. Balandžiai, raketos, lazdu ietys ir jų vištiškos kojos turi tobula garso takeli. Itam-pa nuosekliai keliamas ir palaikoma, visai kaip per tikrą raketos paleidimą. Taip kūrinys užgrobia visą erdvę. Prietemoje akivaizdžiausias trapumas – o jei užklūsi... Šiam kūriniui reikia skraidančio žiūrovo ir jis jį turi.

Tai, kad skulptūrai viskas gerai, patvirtina ir jau kuris laikas neatslūgstantis pakilimas Skulptūros katedroje, Vilniaus dailės akademijoje. Specialybė ne tik paklausia, bet ir siekia bendrauti su publiką – pavyzdžiu, į bakalaurų ir magistrų baigiamųjų darbų pristatymus ir aptarimus kviečiami visi, kam tik įdomu.

Jau ne pirmi metai pastebiu, kad vasarą pasirodo lėtesnio laiko prasėtys kūriniai. Apibūdinant santykį su tokiu menu net norisi panaujoti aludarių beviltiškai nuvalkiotą žodį – mėgautis. Tačiau leiskit pasveikinti su nauju sezonu, kuris, panašu, ir vėl lėks šuoliais.

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ



Marija Šnipaitė. „Balandžiai stebi raketos paleidimą“. 2012 m.

Aukso švytėjimas ir deimantų gelmės

Aleksandro Šepkaus paroda Bažnytinio paveldo muziejuje

Rūta Pileckaitė

Paprašyta parašyti apie Aleksandro Šepkaus papuošalų parodą, sutikau nedvejodama. Proga tikrai neeilinė. Kai prieš metus kolegė Giedrė Jankevičiūtė užsiminė apie ketinimus surengti Šepkaus parodą Vilniuje, pagalvojau, jog idėja puiki, bet skamba kaip iš fantastikos srities. Žinojau, kad autorius personalinės parodos Lietuvoje niekada nėra buvę – nei tada, kai jis čia dar gyveno (i JAV išvyko 1988 m.), nei vėliau, nors giminėje menininkas kartais lankydavosi. Tad įvykis būsių ištisės istorinis. Ar Šepkaus parodų yra buvę užsienyje, informacijos neturėjau. Žinojau tik, kad menininkui gana sekmingai pavyko išsiųtinti Niujorke, kad ten jis 1992 m. įkūrė savo kompaniją, kurioje yra dirbęs ir vienas kitas lietuvių juvelyras (Sigitas Virpilaitis, Žilvinas Bautėnas), kad 1993 m. pelnė Amerikos metų jaunojo dizainerio vardą, buvo pastebėtas ir ivertintas užsienio profesionalų, kad jau 20 metų dirba su auksu ir brangakmeniais akmenimis – medžiagomis, kurios niekada nebuvę populiarios tarp Lietuvos juvelyrų.

Kadangi yra tekė atidžiau gilintis i XX a. antrosios pusės Lietuvos juvelyrų istoriją, lietuviškojo periodo Šepkaus nuopelnus buvau jau padėjusi į atitinkamą lentynelę šalia tokų asmenybų kaip Felikzas Daukantas ir Kazimieras Simanonis (tai menininkai, kurie formavo šios taikmosios dailės šakos pagrindus ir paveikė meninę raidą 6–9-ojo dešimtmeciai), bet to, ką menininkas daro šiandien, nickada neteko matyti gyvai – su jo kūryba buvau pažįstama tik virtualiai (iš fotografijų ar interneto).

Prič einant į parodos spaudos konferenciją galvoje kirbėjo ir vienės bičiuliško mūsų ginčo su Sigitu Virpilaičiu prisiminimas. Tuomet į mano mesteltą frazę, kad iš auksu nicko įdomaus negalima sukurti, jis (tada buvo ką tik grįžęs iš Niujorko, kur apie pusmetį dirbo pas Šepku) atsakė: „Dar ir kaip galima, tu tiesiog nematei.“ Kai Sigitas personalinėje parodoje (2005 m.) išvydau jo naujuosius papuošalus iš gintaro su auksu, netekau amo. Jie buvo tokio stulbinamo grožio, kokio objektyviais moksliniai kriterijai apibūdinti neįmanoma – nuo to moterims tiesiog pakerta kojas ir užsiblokuoja racionalaus mastymo pusrutulis (man irgi). Tašyk (2005 m.) parodoje matyti Virpilaičio auskarai iki šiol man yra gražiausia, ką, sukurtą iš gintaro, kada nors esu regėjusi (žr. nuot.). Gintaras čia lengvas it permatomas drugeliu ar paslaptingo jūros gyvio sparnas, auksinės detalės minimalių, subtiliai priderintos, dirbiniai elegantiški ir puošnūs. Supratau, kad Sigitas susitikimas su Šepkumi jam, kaip papuošalų kūrėjui, buvo labai reikšmingas – pakeitė požiūrį į tradicines medžiagas (gintarą, auksą),



Aleksandras Šepkus. Žiedai. Auksas, brangakmeniai

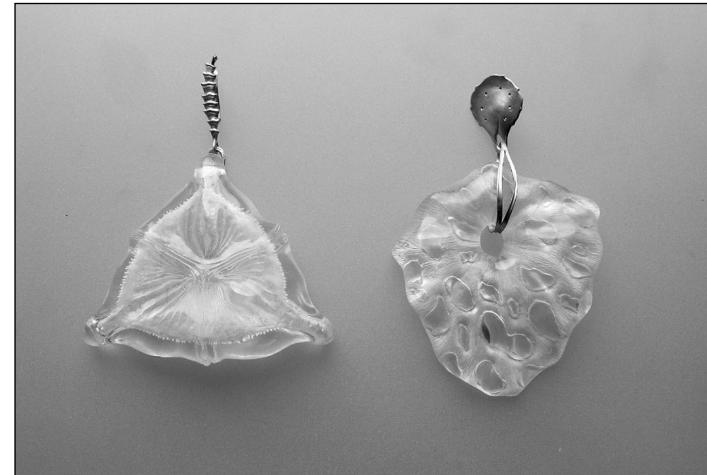
A. KULIKAUŠKO NUOTR.

sugrąžino nuo eksperimentų priė tradicinės juvelyrės dirbimo estetikos. O man Šepkaus daromo poveikio (Sigitas niekada to ir neslėpė) galia liko mišlė.

Kitai ne daugumos kitų Lietuvos juvelyrų, jų nepažinojau asmeniskai, nors apie 1987–1988–uosius buvome susitikę Vilniuje. Tašyk jis man, rašiusi diplomių darbą apie Simanonį studentei, papasakojo apie šį savo mokytoją ir paskolinio vieną juvelyrės istorijos knygą, kios bibliotekose nebuvó. Apie Šepkaus papuošalus sovietmečio kultūrinė spauda rašé tik teigiamai. Juos vertino ne tik žinovai – meno kritikai, kolegos menininkai, bet ir nicko bendra su menu neturintys žmonės (autorius dirbiniai buvo madingi ir užsakymų Lietuvoje jam netrukó). Galų gale iškalbinga tai, kad autorius pripažintas Amerikoje, o būti pirmam Amerikoje, kaip parodos atidaryme saké Mikalojus Vilutis, reiškė būti pirmam pasauliye. Tad ypač smalsavau – Šepkus man buvo legenda.

Svarsčiau, ką apie šį menininką būtinai turėčiau pasakyti. Turbūtai, kad Lietuvoje jis įtvirtino papuošalo, kaip miniatiūrinų formų kūrinio, skirto nešioti, prilygstanto vaizduojamosios dailės darbams, sampratą, suformavo vadina mą „parodinę“ lietuvių juvelyrės kryptį. Ne sykį esu rašiusi ir apie jo įtaką Virpilaičio bei kitų mūsų juvelyrų kūrybai. Kad rinkdavosi kitokias nei dauguma Taline studijavusi (Šepkus mokësi Vilniaus dailės institute Dizaino, tada vadinto pramoninė daile, katedroje) jo kartos juvelyrų (Arvydas Gurevičius, Maretė Gurevičienė, Birutė Stulgaitė,

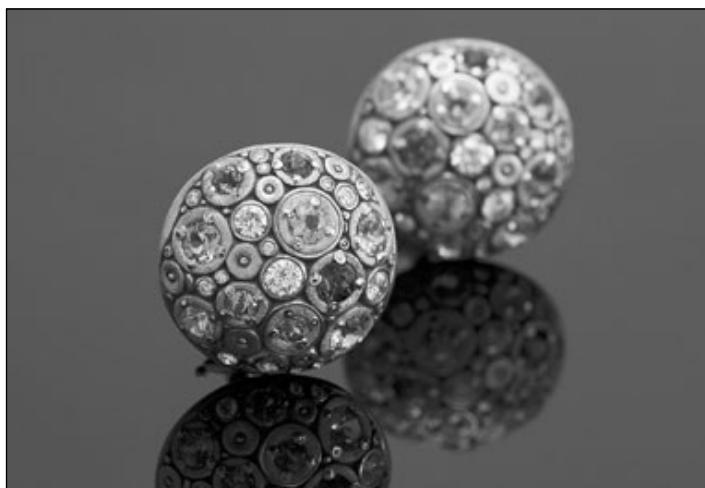
Sigitas Virpilaitis. Auskarai. Auksas, gintaras. 2005 m.



Vytautas Matulionis) medžiagą – dramblio kaulą, vėplio iltį ir pan. Pasak Virpilaičio, kartais imdavosi, „taliniškių“ akimis žiūrint, net rizikingu sprendimui. Bet visa tai buvo jau daugiau nei dviejų dešimtmečių istorija. Laukė jaudinanti akistata su mano vaizduotėje legendą tapusio juvelyro papuošala.

Atsitiko taip, kad man net nešpus apžvelgti eksponuojamų darbų, muziejaus direktoriė Sigitas Maslauskaitė pasiūlė apžiūrėti vieną menininko žmonai Dangei Širvetei sukurtą apyrankę. To jausmo, kai pirmą kartą Šepkaus papuošala paėmiau į rankas, nepamiršiu niekada. Rankos pradėjo virpēti – tokio brangumo (tiesiogine to žodžio prasme) dirbinių nesu laikiusi. Visuose papuošaluose autorius naudoja 18 karatų auksą, deimantus ir kitus tauriuosius akmenis. Atslūgus lengvam šokui, suvokiau, kad šie papuošalai man tiesiog labai labai gražūs. Nuo jų sklinda tarsi stebuklinga šviesa ir šiluma – tos auksos savybės, apie kurias buvau skaičiusi knygose, bet niekada nepatyriau tikrovėje. Sakyčiau, kad Šepkus padėjo man suprasti, kodėl auksas vadinamas karališku, ypatingu, išskirtiniu metalu. Ir prisiminiu Virpilaičio frazę apie tai, ko dar nemačiau. Iš tiesų. Vėliau viename dienraštyje perskaičiau paties autorius žodžius: „...turi sukurti ką nors tokio, kad žmonėms būtų labai gražu (...), kas lyg jau ir matyta, bet tuo pat metu atrodo neįprastai lyg stebuklas, lyg J.R.R. Tolkieno „Žiedų valdovo“ nuotaika, lyg Bizantijos laikų turštų pašlapčius, nors iš tos epochos mano

papuošaluose nicko ir nėra. Galbūt tik neregėto grožio išpūdis.“ (B. Vyšniauskaitė, „Moterų svajoje – lietuvių papuošala“, *Lietuvos rytas*, 2012-07-25, p. 5) Ivardinta labai tiksliai.



Aleksandras Šepkus. Auskarai. Auksas, brangakmeniai

A. KULIKAUŠKO NUOTR.

kaliausių istorinių ir meninių transformacijų laikotarpiais tikru šio žanro puoselėtojų nickada nebuvó pamiršta.

Taigi, iš „lietuviškojo“ kūrybos laikotarpio žinomas kaip novatorius, savo idėjomis smarkiai paveikę lietuvių juvelyrės modernėjimo procesus, šiandien Šepkus yra radikalai pasikeitus – sugrįžęs prie vadinamųjų laiko patikrintų juvelyrinio meno vertybų, tačiau nemažiau įdomus nei anuomet. Juk atrasti kitoniškumą (naujają savastį) tame, kas tradiciška, kartais sunkiau nei imtis naujovių. Tai pavaldu tik tikrai talentingiemis kūrėjams.

Pabaigai galiu pasakyti, kad Bažnytinio paveldo muziejuje surengta Aleksandro Šepkaus papuošalų paroda savitai pratęsia praeityje garsėjusio Vilniaus auksakalių cecho, kurio meistrų darbai rodomi istorinėje ekspozicijoje, tradiciją, nužymėdama jos kelią iki pat šių dienų. O kad paroda, karštą vidurvasario vakarą į vernisažą sutraukusi miniai lankytoujų, taps meniniu įvykiu, abejoniu nekyla. Turime unikalią progą pamatyti kūrinius, kurie verti ir daug garsesnių pasaulio muziejų scenos.

Paroda veikia iki spalio 1 d.
Bažnytinio paveldo muziejus
(Šv. Mykolo g. 9, Vilnius)
Dirba antradienį–šeštadienį 11–18 val.

vokia kaip pasaulio kultūros istorijos dalį.

Pagalvojau, o ar būčiau patyrusi tuos pačius išgyvenimus, jei nebūčiau turėjusi galimybės Šepkaus papuošalų liesti? Greičiausiai išpūdis būtų buvęs kiek kitoks. Sakyčiau, kad tam, jog iki galo juos perprastum, turi liesti (tik nesupraskite to kaip raginimo netinkamai elgtis muziejuje), juk su papuošalu kaip su itin asmenišku daiktu reikia susigventi, sutarti. Antraip žmogaus ir daikto santykis lieka dirbtinis. Mano nuomone, Šepkaus papuošalai, nors atrodo prabangūs, yra labai draugiški (gal dėl to jų populiarumas ir neslūgsta?). Tai tik tai komojo – geraja to žodžio prasme – meno pavyzdžiai. Dar viena svarbi ju savybė, kad jie iš tiesų skirti puošti, atlieka tą pamatinę juvelyrės meno funkciją, kuri net ir radi-

Keli žvilgsniai į istoriją ir dabartį

Lenkų kino savaitė

Ateinanti ketvirtadienį, rugsėjo 13 d., prasidėsiantios ir jau dyvilką kartą vyksiančios savaitės rengėjai, Lenkijos institutas Vilniuje, pristatys šių dienų lenkų kino panoramą ir primins keliis išskirtinius praeityje sukurtus filmus. Filmai bus rodomi „Multikino“, „Pasakoje“ ir „Skalviuje“.

Sena ir nesena istorija

Per milijono žiūrovų tik Lenkijoje sulaukę Agnieszko Holland filmas „Tamoje“ („W ciemności“, 2011) šiemet buvo nominuotas „Oskarui“ ir sulaukė net devynių Gdynės lenkų filmų festivalio apdovanojimų, tarp jų ir „Auksinių lilių“ geriausiam filmui. Tai – tikrasis faktas paremtas pasakojimas apie lenkų Leopoldą Sochą, kuris Antrojo pasauliniu karo metais Lvovo kanalizacijos kanaluose 14 mėnesių slėpė iš geto pabėgusius žydus. „Tamoje“ – tai ir universalus pasakojimas apie gėrį ir blogi, tamšiasias ir šviesiąsias žmogaus savybes. Agnieszka Holland atvyks į Vilnių, ji susitiks su Vilniaus žiūrovais ir surengs kino meistriškumo kursus. Filmas „Tamoje“ užbaigs savaitę.

Ją atidarys 1936 m. ekranuose pasirodės Józefo Lejteso filmas „Barbora Radvitaitė“ („Barbara Radwiłówna“), kuriame pagrindinė vaidmenį sukūrė tarpukario lenkų kino legenda Jadwiga Smołarska. Šis filmas savo laiku taip pat sumušė lankomumo rekordus ir buvo laikytas istorinio kostiuminio reginio etalonu. Filmą pristatys kitas savaitės svečias – Lenkijos nacionalinės filmotekos, kurioje saugoma kopija, direktorius Tadeusz Kowalskis.

Ne tokią seną istoriją primins Waldemaro Krzysteko filmas „80 milijonų“ („80 milionów“, 2011). Paskutiniai metais lenkų kinematografininkai tarsi iš naujo kuria 7-ojo dešimtmečio pasipriešinimo ir „Solidarumo“ mitą. Sėkmingesni šią temą plėtoja „80 milijonų“ – pasakojimas apie tai, kaip trys Silezijos „Solidarumo“ aktyvistai, net ir visą parą sekami saugumiečių, 1981-ųjų rudenį sugebėjo iš banko paminti milžinišką pinigų sumą, kuri, jau įvedus karinę padėtį, buvo panaudota pogrindžio veiklai. Tikra istorija filme pertekta kaip detektivas, kuriame gausu ir komiškų, ir traigiškų motyvų, įsimena lenkų kino žvaigždžių suvaidinti ryškūs antrojo plano personažai.

Kitaip „Solidarumo“ temą plėtoja Prancūzijoje užaugęs ir kino mokslus baigęs Rafaelis Lewandowskis. Jo filme „Kurmis“ („Kret“, 2011) išeities taškas – nuolat Lenkijos padangę drebintys skandalai, kai buvę „Solidarumo“ veikėjai kaltinami bendradarbiavę su saugumu. Filmo herojus – trisdešimtmetis Pavelas (Borysas Szycas Toronte) buvo apdovanotas prizu už geriausią vyro vaidmenį. Jo tėvas Zigmantas buvo garsus Silezijos

„Solidarumo“ veikėjas. Bet karjeros jis nepadarė ir sūnus su tėvu verčiasi tuo, kad pardavinėja iš Prancūzijos atvežtus dėvėtus drabužius. Vieną dieną laikraščiai išspausdina žinutę, kad Zigmantas buvo saugumo agentas „Kurmis“. Pavelas tuo netiki ir nusprendžia pats išsiaiškinti tiesą...

Pasiklydė tarp artimų ir svetimų

Tėvo ir sūnaus santykiai – ne vieno paskutinių metų lenkų filmo tema. Piotras Tzaskalskis šiemet užgeriausią scenarijų Gdynėje apdovanotame filme „Mano dviratis“ („Mój rower“, 2012) ją plėtoja taip, kad filme pabaigoje susigraudins net didžiausias kietasirdis. Režisierius rodo tris vienos šeimos vyrus – tėvą, sūnų ir anūką, kurie išsirengę į neiprastą kelionę – sugražinti iš namų pas mylimajį pabėgusią žmoną, motiną ir močiutę. Vlodekui, kurį suvaidino pasauliniu garso džiazo muzikantas Michałas Urbaniakas, gyvenime buvo svarbiausia muzika, moterys, alkoholis. To jam negali atleisti sūnus – pianistas Pavelas, o pastarojo sūnui atrodo, kad jo tėvas – egoistas. Kelionėje visi trys suprantą, kad juos sieja gilius jausmai.

Apie šiuolaikinius tarpusavio santykius ir Leszko Dawido filmas „Mano vardas Ki“ (2011), pernai Gdynės kino festivalyje atnešęs geriausios aktorių prizą Romai Gaśiorowskai. Jos herojė Kinga viena augina sūnėlį, bet nori turėti viską ir iškart – pinigus, laisvę, meilę, triukšmingus vakarėlius. Aktorė tiksliai suvaidino šiuolaikinę nuolat skubančią, visko trokštančią, draugus ir pažįstamus be sąžinės graužaties išnaudojančią, bet apie savo veiksmus pasekmes niekad nesusimstačią moterį.

Lenkų kino privilumas – jidėmus žvilgsnis į besikeičiančią tikrovę, mokėjimas įvardytis transformacijos permanentas atneštas problemas. Ki – naujas personažas šių dienų lenkų kine. Toks, be abejo, ir Andrzejus Barański filmo „Kunigaikštystė“ („Księstwo“, 2011) herojus dvidesimtmetis Zbyšekas. Zbyšekas metams. Pirmoje, animacinėje filme dalyje du vaikai randa seną fortepijoną, kuriame slipy Chopino siela. Ji ir paverčia fortepijoną skraidančią mašiną. Antrosios, vaidybinės dalies veikėjai žiūri filmą, o jiems akompanuoja kinų pianistas Lang Lang.

mo herojai – prekybos centro darbuotojai ir Kalėdu išvakarėse iji apsipirkai užsukę žmonės. Iš pradžių tikiesi komedijos, bet režisierius rodo, kad tame kapitalistinio darbo pragare per vieną dieną gali išykti viskas, net žmogžudystė. Kartu šis filmas – ir parabolė apie blogi, kuris tvyro visur, yra pasiekiamas ranga kaip ir prekė didžiuliame prekybos centre.

Małgorzatos Szumowskos filmo „Jos“ („Sponsoring“, 2012) herojė, kurią suvaidino Juliette Binoche, regis, turi viską. Ji dirba žurnale „Elle“, turi puikius namus, vyrą ir vaikus. Gavusi užduotį parašyti apie studentes, kurios už pinigus susiūtikinėja su turtingais vyrais, ji patiria, kad gyvenimas gali būti ir kitokis. Visada šokiruoti mėgstanti režisierė filme nevengia ir atviru erotinių scenų.

Didelieji ir mažieji

Kelios lenkų ir lietuvių televizijos žiūrovų kartos užaugo su nacių mulkinis šauniuoju žvalgiu Hansu Klosu – serialo „Brangių už gyvybę“ herojumi. Matyt, todėl Patryko Vargos filmas „Hansas Klossas – brangių už gyvybę“ („Hans Kloss. Stawka większa niż śmierć“, 2012) buvo sutiktas prieštaragingai, juk įvaikystės prisiminimus nevalia késintis. Naujojo filmo veiksmas nukelia į 1945-ųjų Kenigsbergą. Iji lenkų žvalgybininką Hansą Klosą (Tomasz Kot) atveda nacių pagrobto gintaro kambario paieškos. I intriga įveltas ir amžinas Klosas priešas – Hermanas Bruneris, ir gražuolė Elza. Filme pasirodo ir seriale pagrindinius protagonistus suvaidinę Stanisławas Mikulski bei kadaise Vilniuje aktoriaus karjerą pradėjęs Emilia Karewiczius.

Maziesiems žiūrovams skirtas 3D technologija sukurta Martino Clappo, Geoffo Lindsey, Dorotos Kobielsos filmas „Skraidainti mašina“ („Latająca maszyna“, Lenkija, Kinija, Norvegija, 2011). Jis sukurta specialiai Fryderyko Chopino metams. Pirmoje, animacinėje filme dalyje du vaikai randa seną fortepijoną, kuriame slipy Chopino siela. Ji ir paverčia fortepijoną skraidančią mašiną. Antrosios, vaidybinės dalies veikėjai žiūri filmą, o jiems akompanuoja kinų pianistas Lang Lang.

Ypatinga vizija

Kelių kartų lenkų kino kūrėjus, kurių filmai bus parodyti specialiojoje programoje „Siurrealizmas lenkų kine“, sieja tikėjimas, kad kinas gali išlaisvinti pasąmonės vaizdinį, kad vaizduotė geriausiai atspindi absurdą ką realybės pusę. Kinotyrininkas Marcinas Giżyckis mano, kad siurrealizmas buvo lenkų meno reakcija į pokario metais priverstinai diegtą socialistinį realizmą. Tai itin akivaizdžiausia transformacijos rezultatų, juk neatsitiktinai ne vieno filmo apie šių dienų Lenkiją veiksmo vieta tapo didžiosios parduotuvės. Žako fil-



„Mano dviratis“

Lenica. Jų siurrealistinis filmas „Namas“ („Dom“, 1958) paskatino rimtas pasaulinio autorinio animacinių filmų programoje bus taip pat parodyti ryškiausią lenkų animatorių Zbigniewo Rybczyńskiego, Piotro Dumołos filmai.

Vienas didžiųjų lenkų kino vizionierių buvo Wojciechas Jerzy Haas (1925–2000). Ko gero, ne vienas už geležinės uždangos gyvenę žmogus galėjo savo tikrovę apibūdinti Haso filmo „Rankařtis, rastas Saragojoje“ herojaus žodžiais: „Nebesuprantu, kur baigiasi tikrovė, o kur prasideda fantazija.“ Jie tinka ir šiemet išpūdingai restauruotam Haso filmui „Klepsidros sanatorium“ („Sanatorium pod klepsydrą“, 1973), sukurta Brunono Schulzo prozos motyvais.

Filmo herojus Juzefas (Jan Nowicki) gržta į vaikystę – simboliską miestą, kuriame galima atpažinti Schulzo giminės Drohobycė fragmentus. Bet jie tokie, kokie išliko Juzefo prisiminimų sraute. Deformuotas miesto erdvės, fantasmatiški jo gyventojai, keisti daikai, grūvėsių ir melodijos pabrėžia, kad atsidūrėme rašytojo fantazijos pašaulyje. Žmonės čia patiria metamorfozes, net tampa vaškinėmis lėlėmis. Hasas tą pasaulį atkura vis giliau panardindamas į herojaus prisiminimus, i visiškai išnykusį laiką. O kartu su laiku – ir į išnykusią žydi gyvenimo metafiziką.

Specialiojoje programoje bus parodytas lenkų kino klasiko ir rašytojo Andrzejus Žuławskis (g. 1940) pilnametražis debiuotas – 1971 m. sukurta „Trečioji nakties dalis“ („Trzecia część nocy“), pasirodymo metais šokiravęs pasakojimo būdu, netikėtomis natūralizmo ir fantazių sandūromis. Režisierius pasinaudojo savo tévo – rašytojo ir diplomo Miroslavo Žuławskio patirtimi: karo metais Lvove jis buvo šiltine užkrėtu utelių maitintojas vadinaname Weigelio institute.

„Trečiosios nakties dalies“ herojus Michalo (Leszek Teleszyński) motiną, žmoną ir sūnų nužudę vokiečiai, jis pats liko gyvas atsitiktinai. Sukrėtas Michalas gržta į Lvovą. Žuławskis nutrina ribas tarp okupuoto miesto tikrovės ir jos atvaizdų sudirgintoje Michalo psichikoje. Tačiau režisieriu tai ir pretekstas susigrumti su lenkų istorijos mitais, šlovinančiais aukų tėvynei,

ir su neatsiejama nuo lenkų istorijos Katalikų bažnyčia.

Vyriausiasis režisierius sūnus Paweł Žuławskis (g. 1978) taip pat kuria kiną. Jo filmas „Lenkų – rusų karas“ („Wojna polsko-ruska“, 2009) – vieno svarbiausiu šiuolaikinės lenkų literatūros kūrių – Dorotos Małowskės romano ekranizacija.

Rašytoja atvedė į literatūrą žmones, kurie užaugo didžiųjų istorinių permainų metais. Toks yra Bolesław Szyco suvaidintas Stiprusis – treninguotas, niekur nedirbantis, narkotikus vartojantis jaunuolis, kalbantis iki tol, ko gero, lenkų literatūroje negirdėta gatvės kalba. Jis susipyksta su blondine Magda ir, būdamas labai pavydus, leidžiasi jos ieškoti.

Realybę matome Stipriojo akimis. Tai visiškai naujas pasaulis, sukurta iš stereotipinių masinės kultūros istorijų, degradavęs, vartotojų kičus, komiksų ir televizijos šou „estetika“, kurios ir maitina Stipriojo vaizduotę. Kino kritikas Pawełas T. Felisas rašė, kad šis filmas – tai „prišiukšlinio lenkų mentaliteto vaizdinys“.

Ypatingą vietą lenkų kine užima vieną didžiųjų jo vizionierių, režisierius ir rašytojas Piotras Szulkinas (g. 1950). Kine jis debiutavo 1975 m., sukurę per 30 eksperimentinių, dokumentinių ir vaidybinių filmų. Kol kas paskutinis režisierius filmografijoje yra 2003 m. „Karalius Ubas“ („Ubu Król“).

Klasikinis Alfredo Jarry pjescės, kurios veiksmas vyksta „Lenkijoje, tai yra niekur“, Szulkinui prireikė apmąstymams apie šiuolaikinę Lenkiją. Režisierius kritikuoja vidutinybę valdžią. Toks yra ir karalius Ubas (Jan Peszek). Apgailėtinės tipas, svajojės kasdien valgyti dešrą, staiga tapęs karaliumi, netrukus prabils apie ekonomikos viltis – jo šalies suklestėjimas turi remties vertingos energijos šaltiniu „šrūdu“.

Groteskiškas, gal net pernelyg teatrališkas Szulkinio „Karalius Ubas“ kritikuoją pokomunistinę visuomenę, kuriai neberekia idėjų, juokiasi iš kvailų politikų, bet pirmiausia iš tokios pat kvailos, naijios ir netalentingos liaudies, kuri tuos politikus ir atveda į valdžią.

PARENGĖ Ž. P.

Didžioji nuodėmė

Krėslė prie televizoriaus

Didžioji televizijos žmonių nuodėmė yra puikybė. Jie taip greit pasijunta svarbūs ir nepakartojami, kad nebejaučia plonytés ribos, skriancios tuštybę ir komizmą. Tuo išsitikinsite pažiūrėjė naujo „Pinigų kartos“ sezono reklamą. Nuo galvos iki kojų baltai vilkintis vedėjas daugybės monitorių fone beda mums pirštu tiesiai į aki, bet pataiko į savo humorą jausmą. Matyt, Andrius Tapinas tikėjos pasirodinti itaigus ir išpudingas. Bet iš tikrujų ši lietuviška Ostapo Benderio (ar supermeno?) parodija nuskambataip, kad net nesuabejoji, jog savo laidą ir indėli į lietuvių televiziją jos vedėjas vertina itin rimtai.

Kuo menesnė televizija, tuo didesnės ambicijos. Šią vasarą „Lietuvos ryto“ televizijos vedėjas Edmundas Jakailaitis prie Valdovų rūmų durų nutiesė raudoną klimatą, uždegė fakelus ir žadėjo iš ten vesti politikų debatų laidas. Man jokio skirtumo, ar visi jie tapšnosis paprastoje televizijos studijoje, ar rūmuose, svarbu, kad diskusijos būtų įdomios. Jei politikai kalba tą patį, ką ir paskutinius dvidešimt metų, Valdovų rūmai jiems nepadės. Nepadės jie ir televizijai tapti geresnei.

LRT taip pat neaplenkė noras susireikšminti – dabar ji save vadina Lietuvos Respublikos transliuotoju. Ambicijų daug, bet reikėtų jas pateisinti. Per Londono olimpiados atidarymo vakarą LRT atstotis

vai, turėjė komentuoti išpudingą atidarymo fejeriją, akivaizdžiai nesuprato, kas vyksta milžiniška scena paverstame stadione. Jie nesiorientavo D. Britanijos istorijoje, karalių Jurgi vadino Dzordžu, neatpažino nei pradžioje vis stambiu planu rodomo Kennetho Branagh, nei J. K. Rowling, nei Danielio Craigio – Džeimso Bondo, išsivedančio iš rūmų karalienę Elžbietą II pa-skraidinti ir šokti parašiutu. Kai ekrane buvo rodomas šis tikro britų humorą grynuolis, komentuotojai tylėjo ne vieną minutę, lyg būtų vandens į burną prisémę, kol palaikiai atpažino poną Byną.

Kodėl tai prisiminiau? Todėl, kad televizijos žmonės, nors yra pasipūtę, dažnai neturi elementarių kultūros, istorijos ir kitokių žinių. Prie to prisideda ir pačios televizijos. Prič naujo sezono pradžią žiniasklaidoje visos reklamavano naujas laidas ir iš vienos į kitą televiziją perbėgusias senas žvaigždes, bet tame kulinarinių, pokalbių, šokių, dainų, paskalų ir gyvenimo būdo laidų tvane nė viena nepasigyrė, kad rodyt kultūrai ar menui, istorijai skirtą laidą.

Geriausias neišprusimo pavyzdys – BTV redakcijai atsiusta programa, kurioje Charlie Kaufmano 2008 m. filmo „Sinekdoch, Niujorkas“ (BTV, 13 d. 22.25) pavadinimas parašytas „Sinekdoi, Niujorkas“. BTV programų sudarytojai, matyt, negirdėjo, kad yra toks lite-

ratūros terminas „sinekdoch“ ir kad jis naudojamas norint apibrėžti, nusakyti visumą per jos dalį (*par toto*).

Kaufmanas – pirmiausia scenarista, jam priklauso „Būti Džonu Malkovičiumi“ scenarius, o iš ši filma turėjo kurti Spike'as Jonze'as. Bet jis užpuolė kiti darbai, o Kaufmanas nebeturėjo jėgų laukti dar penkerius metus. Debiutuodamas kaip režisierius jis neatsitiktinai žodį „sinekdoch“ iškėlė į filmo pavadinimą.

Filmo herojus Kadenas, kurį suvaidino nuostabus Philipas Seymourous Hoffmanas, – kūrybos kritę išgyvenantis teatro režisierius. Jis kencia, myli, serga keista liga, bando suprasti savo gyvenimą ir išsiaiskinti santykius su moterimis. Kaip ir dažnas intelektualas, herojus prieina prie išvados, kad negaliama švaistyt gyvenimo tuščiai, ir nusprenziai sukurti nuoširdų spektaklį apie svarbius dalykus, nutritini ribą tarp tikrovės, gyvenimo ir meno. Kad būtų realistišku, spektaklis vyks apliečiamame Niujorko sandėlyje. Tačiau tikrovės vizija nuolat išsprūsta iš režisieriaus kontrolės.

Tai tarsi labirinto, po kurį žiūrovus ir herojų vedžioja režisierius, pradžia. Paties filmo pradžia taip pat svarbi, žiūrovas prie jos bus priverstas grįžti nuolat, nes Kaufmanas joje pažymi visas nuorodas ir motyvus.

Kadenas labirinte daug fantazi-



„Sinekdoch, Niujorkas“

jų, troškimų, kurie niekad nebus igvendinti. Jis nebesugeba valdyti savo laiko, tarsi būtų nusityrusi riba tarp praeities ir dabarties. Iš tikrujų kestojo Kadenos liga yra dvasinė mirtis, kurią Kierkegaard'as tapatino su neviltimi. Herojus mēgina ją užkrėsti kickvieną suktą.

Kitas filmas, kuriame taip pat vaidina Hoffmanas, – amerikiečių kino klasiko Sydney Lumeto 2007 m. „Velniški žaidimai“ (LNK, 12 d. 22.35). Tai pasakojimas apie du brolius, kurie sumanę, jų požiūriu, idealų nusikaltimą. Tačiau planas žlunga, nusikalteliai nebekontroliuoja išvykių, prieverta auga kaip sniego kamuolys.

Niūrus ir Johno Hillcoato filmas „Keliais“ (LNK, 11 d. 22.35). Jo veiksmas vyksta Žemėje, kurią ištiko siaubingi kataklizmai, o civilizacija sunaikinta. Vieni išlikę gyvi žmonės tapo kanibalais, kiti – jų grobiu. Pelnais užklotu keliu eina filmo heroinai – tėvai (Viggo Mortensen) ir sūnūs. Jie siekia rasti šiltą ir saugią vietą, kur galėtų išgyventi...

Ši postapokaliptinės Amerikos vižija sukurta pagal vieno svarbiausių

šių dienų amerikiečių rašytojo Cormaco McCarthy romaną, 2007 m. apdovanotą Pulitzerio premija. „Keilyje“ susipynė kelio, nuotykių, siaubo filmų istorijos. Tai – parabolė apie išvykių apokalipsę, pasaulį, kuriame nebeliko vienos žmonės. Pažiūrėjus kitą pagal rašytojo romanišką sukurta brolių Coenų filmą „Šioje šalyje nėra vienos senukams“ taip pat gali pasirodinti, kad pasaulio pabaiga jau išyko arba netrukus bus.

Bet mėgstančių žiūrėti ne į ateitį, o į lietuvių kino praeiti taip pat laukia šis tas įdomaus. Algirdo Tarvydo dokumentinis filmas „Kiti keliavuja žvaigždynais“ (LRT Kultūra, 7 d. 18.30) pristatas šio kino pradininkus, bandžiusius kurti filmus tarpukariu, o kino klasiko Viktoro Starošo 1977 m. „Juoda – greta“ ir 1978 m. „Aš myliu direktorię“ (LRT Kultūra, 8 d. 16.20) ne vienam galiapti atradimu, kad sovietmečiu Lietuvoje buvo tai, kas dabar jau beveik išnyko, – kritiška, socialiai angažuota dokumentika.

Jūsų –

JONAS ÜBIS



„Sniegas ant įkaitusio skardinio stogo“

dos Abbaso Kiarostami, kuris niekada nebuvo politizuotas, filmai, o šių režisierų darbai remiami?

M.H. Karimi filmas stebina ir dar vienu aspektu – tuo, kaip rodomas moterys. Dvi filmo heroinės – poeto studentė ir jo darbų kritikė – laisvai, be vyro ar giminaičio palydos lankosi pagvenusio poeto namuose. Jei prisimintume Prancūzijoje gyvenančios menininkės Marjane Satrapės prisiminimais paremtą komiksų knygą ar pagal ją sukurtą animacinį filmą „Persepolis“, kuriamo ji rodo, jog už savo vyro ištekėjo todėl, kad nerado kitos galimybės su juo susitinkėti, pasakojimuose apie Iraną dar kartą ižvelgsime nesuderinamus prieštaravimus. M.H. Karimi teigia, kad jo filmuose rodomas moterys yra „tikros“. Pasak jo, „Iranė gausu išvairių gyvenimo stilų ir moter-

rų gyvena kitaip, nei paprastai rodoma Iranė kine“. Tad savo filmais jis nori parodinti tokias moteris, kokių Iranė daug, bet kine apie jas nekalbama.

Dar daugiau sumaištis, bandant susigaudyti, kas Iranė draudžiamas, o kas leidžiamas, sukelė klausimas apie užsienio filmus Iranė. Režisierius teigė, kad žmonės juos labai mėgsta, ypač holivudinius, ir jų DVD galima lengvai išsigerti Iranė gatvėse. Iki šios Iranė filmų savaitės apie Iranė kiną žinojau nemazai. Ir tarsi numanau, kodėl vieni filmai Iranė yra draudžiamai, o kitine, tačiau bendravimas su svečiais iš Iranė bei pokalbis su režisieriumi Muhammadu Hadi Karimi išties suglumino. Žaidimo taisyklių suprasti neįmanoma arba jų išvis nėra.

GODA JUREVIČIŪTĖ

Kronika

Žaidimo taisykles suprasti sunku

Rugpjūčio pabaigoje „Skalvijoje“ surengta pirmoji Iranė kino sventė. I Vilnių atvyko ir svečių.

...Kai 1998 metais aštuoniolikmetė Samira Makhmalbaf pristatė savo filmą „Obuolys“ konkursinėje Kanų kino festivalio programoje, daug kino kritikų ir žiūrovų buvo itin nustebę. Filme, kuriame, kaip būdinga Iranė kinui, derinami vaidybiniu ir dokumentinio kino elementai, pasakojama apie dvi pa-augles mergaites, kurias tévai visą gyvenimą kalino namuose, ir jų pirmają pažintį su išoriniu pasauliu. Makhmalbaf perteikė labai prieštarąg Iranė vaizdinį: tai šalis, kurioje egzistuoja moterų priespauda, ir kartu šalis, kurioje vos į suaugusiuoj gretas išokusi mergina gali su-kurti filmą, nustebinusį visą kino pasaulį.

Toks prieštaringesas jausmas apima visada, kai susiduri su naujienomis iš Iranė kino pasaulio. Per vienius metus pasiekia žinia, kad garsus režisierius Jafaras Panahi įkalintas šešeriems metams, kad jam 20 metų draudžiama ką nors bendra turėti su kinu, vėliau žinios apie valdžios veiksmus prieš kitus režisierius, taip pat informacija, kad vieno labiausiai tarptautiniu mas-tu vertinamo režisieriaus Asgaro Farhadi filmą „Išsiskyrimas“ Ira-

no Islamo Respubliką oficialiai teikiā „Oskarams“, o Irano valdžia panaikino „Kino namus“ – vienintelę nepriklausomų kino kūrėjų organizaciją. Tad per „Skalvijos“ kino centro surengtą Iranė filmų savaitę negalėjau nepaklausti Lietuvos viešėjusio režisieriaus ir poetu Muhammado Hadi Karimi apie kino cenzūrą Iranė ir apie tai, kaip jis vertina dabartinę kino situaciją, kuri, mano akimis žvelgiant, itin nepalanki režisieriams. Tačiau M.H. Karimi, į Lietuvą atvykęs kartu su Iranė ambasados Varšuvos darbuotojais, Iranė vizualiųjų medijų instituto direktoriumi, Iranė kultūros ministerijos organizuojamo Fajro kino festivalio direktoriu-mi ir kitais asmenimis, – teigė, kad, priešingai nei iprasta manyti Vaka-rusė, cenzūra Iranė nėra vykdoma valdžios, o kyla iš kultūros. Pasak jo, Iranė kultūroje yra užkoduotas „ne“ viešam kalbėjimui apie seksą, moters ir vyro santykius, prievertos ro-dymui kine. Viskas pertekliama sim-boliais, metaforomis, aliužiomis. Jis prisimini garsius persų poetus Rumi ir Hafezą, teigdamas, kad nors jų eilės labai romantiškos, jose daug užuominę apie meilę, sekso tenai nerastinė. Tas pats pasakyti ir apie Iranė kiną.

Kita vertus, paklaustas, ar kiek-vieną filmo scenarijų turi patvirtinti Iranė kultūros ir islamiško mokymo ministerija, Hadi Karimi atsakė teigiamai, tačiau tvirtino, kad nė vienas

Parodos	Galerija „Vartai“ Vilniaus g. 39 nuo 11 d. – Knuto Åsdamo „Tripolis“ Lauros Garbštenės „Laikino meno fondas“	nuo 8 d. – žemės ir aplinkos meno paroda „Identitetas“	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS			
Nacionalinė dailės galerija <i>Konstitucijos pr. 22</i> XX a. Lietuvos dailės ekspozicija			
Vilniaus paveikslų galerija <i>Didžioji g. 4</i> Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai Lietuvos dailė XVI–XIX a. Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai Tarptautinė paroda „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų ir didikų portretai iš Ukrainos muzieju“ Paroda „Liudviges meno metraštiniuk“, skirta Akvilės Mikėnaitės gimimo 100-mečiui			
Taikomosios dailės muziejus <i>Arsenalo g. 3 A</i> Paroda „Nuo mini iki maks. Septintojo dešimtmeciai mada“ (iš Aleksandro Vasiljevo Paryžiaus kolekcijos) „Du mados šimtmečiai“ iš Aleksandro Vasiljevo kolekcijos „Valdovų rūmų lobynas: Lietuvos ir Europos paveldo klasai“			
Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenatas <i>Arsenalo g. 1</i> Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija Lietuva carų valdžioje Lietuvos valstiečių buities kultūra Kryždirbystė „Tradiciinių žaislų rinkinys“ Vytauto Augustino (1912–1999) fotografių paroda „Tėvynė Lietuva“			
Senasis arsenatas <i>Arsenalo g. 3</i> Lietuvos proistorė			
Signatarų namai <i>Piliés g. 26</i> Nuolat papildoma Vasario 16-osios Akto signatarams skirta ekspozicija Paroda „Kalbininkui Jonui Jablonskiui – 150“			
Kazio Varnelio namai-muziejus <i>Didžioji g. 26</i> K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija <i>Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44</i>			
Bažnytinio paveldo muziejus <i>Šv. Mykolo g. 9</i> Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija Paroda „Vilniaus sakralinė auksakalystė“ Aleksandro Šepaus juvelyrika			
Šiuolaikinio meno centras <i>Vokiečių g. 2</i> iki 9 d. – Mindaugo trienalė			
Modernaus meno centras <i>Literatu g. 8</i> iki 12 d. – „MMC gyvai“: Tado Gindréno kūrių peržiūra			
Galerija „Kairė-dešinė“ <i>Latako g. 3</i> Kęstučio Svirnelio kūrybos paroda „Senis besmegenis“			
VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS GALERIJOS			
Parodų salės „Titanikas“ <i>Maironio g. 3</i> iki 12 d. – paroda „Tylos ekspresija“			
Tekstilės galerija „Artifex“ <i>Gaono g. 1</i> Linos Jonikės paroda „Jai patinka pomidorai“			
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“ <i>Dominikonų g. 15</i> Dailininkų Tamošaičių kūryba XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai			
Galerija „Kunstkamera“ <i>Ligoninės g. 4</i> Ramazano Krinicko (1904–1983) ir skulptörės Natalijos Luščinaitės-Krinickienės (1905–1998) kūrių paroda			
„Dailininkų menė“ <i>Šeimyniškių g. 23</i> Paroda „Spalvų magija Stasio Jusionio tapyboje“			
S. Vainiūno namai <i>A. Goštauto 2–41</i> Onos Stasiulevičiūtės paroda			
VU Botanikos sodo Gamtos muziejus <i>Kairėnų g. 43</i> Aidos Kačinskaitės kūrybos darbų paroda			
Galerija „Vartai“ Vilniaus g. 39 nuo 11 d. – Knuto Åsdamo „Tripolis“ Lauros Garbštenės „Laikino meno fondas“			
„Prospekt“ fotografijos galerija <i>Gedimino pr. 43</i> Vilmos Samulionytės fotografijų paroda „Kosha“			
Vilniaus fotografijos galerija <i>Stiklių g. 4</i> Levo Žirakovo fotografijos paroda „1993–2012. Vilnius“			
Šv. Jono gatvės galerija <i>Šv. Jono g. 11</i> Andrius Ermino paroda „Čia kažkada buvo dangus“ Rimanto Milkinto paroda „Sija“			
„Lietuvos aidō“ galerija <i>Trakų g. 13</i> iki 12 d. – Agnės Kondrataitės paroda „Miestas“			
Galerija „Meno niša“ <i>J. Basanavičiaus g. 1/13</i> Tarptautinis emalio meno simpoziumas „Vilnius 2012“			
Pamėnkalnio galerija <i>Pamėnkalnio g. 1/13</i> Elenos Nonos Zavadskienės paroda „Dailininkų portretai“			
Teatro, muzikos ir kino muziejus <i>Vilniaus g. 41</i> Iš teatro, muzikos ir kino muziejaus rinkinių. XIX a. – XX a. pirmoji pusė			
Paroda „Spalvos ir šoko pavilio“; skirta baletmeisterės, šokių pedagogės ir teatro dailininkės Olgos Dubeneckienės-Kalpokienės 120-ojiems gimimo metiniems			
Galerija AV17 <i>Aušros Vartų g. 17</i> Federica Pallaver ir Alberto Franceschi (Italija) paroda „De-formations“			
„The Gardens“ <i>Konstitucijos pr. 12A</i> Gedimino G. Akstino ir Jurgio Paškevičiaus paroda			
Vilniaus rotušė <i>Didžioji g. 31</i> Egidijaus Rudinsko retrospektyvinė paroda			
Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras <i>Naugarduko g. 10/2</i> Nuolatinė ekspozicija „Išsigelbėjės Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa“ „Leidžiama išvežti: Rafaelio Chwoleso Vilnius“			
Ryšių istorijos muziejus <i>Rotušės a. 19</i> Aloyzo Stasiulevičiaus tapyba			
Galerija „Meno parkas“ <i>Rotušės a. 27</i> Fotografijos festivalio „Kaunas Photo 2012“ laureatų paroda: Alexandra Demenkova (Rusija), Andreas Meichsner (Vokietija), Wilma Hurksainen (Suomija)			
Galerija „Aukso pjūvis“ <i>K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53</i> Jungtinė triju, šią vasarą vykusį plenerų paroda: „Biržtonas 2012“, „Dubysa 2012“, „Nemajūnai 2012: lietuvių tapytojo Nikodemeno Silvanavičiaus kelias“ nuo 7 d. – Valdo Pukevičiaus kūrybos paroda „Plok '12“			
VDU menų galerija „101“ <i>Laisvės al. 53</i> Tarptautinis fotomeno festivalis „Kaunas Photo 2012“			
Kauno apskrities viešoji biblioteka <i>Radasų g. 2</i> Juozo Valiušaičio fotografijų paroda „Siełoms druska“			
KLAIPÉDA			
Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija <i>Liepu g. 33</i> Prano Domšaičio tapybos ekspozicija „Česlovo Janušo (1907–1993) paroda			
Klaipėdos galerija <i>Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4</i> Tarptautinė grafikos paroda „Titanic 100“			
ŠIAULIAI			
KKC parodų rūmai <i>Aukštostoj g. 1 / Didžioji Vandens g. 2</i> Renatės Lušis retrospektyvinė paroda „Živilgsnis į save“			
Aušros alėjos rūmai <i>Aušros al. 47</i> Nuolatinė ekspozicija „Šiaulių krašto praeitis nuo seniausių laikų iki XVII a.“, „Valstiečių būtis ir būtis“			



Aleksandra Jacovskytė. „Nelė Mickevičiūtė ant Dominikonų vienuolyno laiptų“. 1967 m.

Knygos

Vilniaus grafikos meno centras išleido Kęstučio Grigaliūno trilogijos „Mirties dienoraščiai“ antrają ir trečiąją knygą. Antroji knyga „Mes – iš pirmo vežimo“ – žmonių veidų archyvas, kurio pagrindą sudaro Lietuvos ypatingajame archyve saugomose 1939–1943 metais represuotų asmenų baudžiamosiobe bylose rastos veidų nuotraukos. Šioje knygoje yra 5492 nukentęsių asmenų 8522 nuotraukos ir trumpos tų asmenų biografijos, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro direktorių Teresės Birutės Burauskaitės tekstas, europarlamentaro prof. Vytauto Landsbergio kalba, pasakytą Europos Parlamente minint 70-ąsias sovietų masinių trėmimų metines, Ričardo Vaicekausko novelės „Pirmyn“ ištraukos. Knyga yra 560 psl. apimties. Tiražas 500 egz.

Trečioji knyga „Aš nežinoju, Mylimasai, kad bučiuoju tave paskutinį kartą“ – tai Kęstučio Grigaliūno 2011 metais surengtų instalacijų vaizdinė medžiaga, menotyrininkų Monikos Krikštopaitytės ir Laimos Kreivytės tekstai, Audrius Musteikio ir Kęstučio Grigaliūno pokalbis, 123 represuotų karininkų biografijos ir 150 jų bei jų šeimos narių nuotraukos. Knyga yra 120 psl. apimties. Tiražas 300 egz. Knygas galite išsigyti Vilniaus grafikos meno centro galerijoje „Kairė-dešinė“ (Latako g. 3, Vilnius). Knygų pristatymas – 14 d. 17 val. Vilniaus grafikos centre.

Kinas

Neatsisakykite malonumo dar kartą prisiminti **Jono Meko trumpo metražo filmus**, rodomas festivalio „Kino šortai“, vykstančio kino teatruse „Skalvija“ (8 d.) ir „Pasaka“ (9 d.), programoje. Tai 1949–2002 m. užfiksuotos susitikimų, pojūcių, garsų akimirkos Prancūzijoje, Austrijoje ir JAV.

13 d. prasideda **Lenkų kino savaitė**, kuri suteiks retą galimybę pamatyti naujausius lenkų filmus ir lenkų išrealistinio kino retrospektyvą. Filmai bus rodomi kino teatruse „Multikino“, „Skalvija“ ir „Pasaka“.

Teatras

Teatru sezonui dar tik prasidedant, **7 d. 21 val.** siūlome apsilankytį „Menų spaustuvės“ kieme ir pažiūrėti švedų naujojo cirko pasirodymą „Kamuolinis hausas / Ballroom House“. Režisierius Olle Strandbergo urbanistinio cirko spektaklis jungia gatvės šokį ir žongliravimą tarp šviečiančių dėžių ir skraidančių objektų.

„Prie Baltijos ir prie Atlanto“ „Arbitras. Sugrįžimas į tėvynę“ Vytauto Kašubos kūrybos ekspozicija „Žmogaus misterija“ Paroda „Prano Domšaičio gėlės“	Klaipėdos galerija <i>Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4</i> Tarptautinė grafikos paroda „Titanic 100“
ŠIAULIAI	Aušros alėjos rūmai <i>Aušros al. 47</i> Nuolatinė ekspozicija „Šiaulių krašto praeitis nuo seniausių laikų iki XVII a.“, „Valstiečių būtis ir būtis“

Aldonos Traškinienės piešinių paroda „Sibiro Alma Mater“

Ch. Frenkelio vila

Vilnius g. 74

Paroda „Chaimo Frenkelio vila ir odų fabrikas Šiauliuse – urbi et orbi“

Šiaulių universiteto dailės galerija

Vilnius g. 141

iki 13 d. – Raimondo Trušio paroda „Improvizacijos“

iki 12 d. – Birutės Kuicienės paroda „Moterys...“

PALANGA

Gintaro muziejus

Gintaro ekspozicija

Istorinių rūmų interjerų ekspozicija

Paroda „Sankt Peterburgo imperatoriškasis porcelianas“

Paroda „Maironis ir Palanga“

Antano Mončio namai–muziejus

S. Daukanto g. 16

iki 12 d. – tapybos ir grafikos paroda „Kontrastai“

Pauliaus Juškos tapybos paroda „Vienu pusė“

TRAKAI

Trakų salos pilis

Paroda „Lietuvos bažnyčios regalijos XIX–XX a.“

Paroda „Baltijos jūros pakrantės miestų vaizdai XVI–XX a. grafikoje“ iš Olštyno

Varmijos ir Mozūrų muziejaus rinkinių

Trakų dominikonų vienuolyno koplyčia

Kęstučio g. 4

Sakralinio meno ekspozicija

Užutrakio dvaro sodyba

Paroda iš ciklo „Menamos istorijos“

Fotoparoda „Ruduo Trakuose“

MAŽEIKIAI

Mažeikių muziejus

Burbos g. 9

Paroda „Mažeikių kraštas tarp kuršių, žiemgalių ir žemaičių“

JURBARKAS

Vinco Grybo memorialinis muziejus

Vydūno g. 31

iki 15 d. – Gao Yuan (Taivanas) ir Jūratės Petruškevičienės paroda

Spektakliai

VILNIUS

Nacionalinis operos ir baletų teatras

15, 16 d. 18.30 – PREMJERA! „TRISTANAS IR IZOLDA“ (pagal R. Wagnerio muz.)

Libreto autorai K. Pastoras, C. Alphenaar. Choreogr. – K. Pastoras (Lenkija). Muzikinis vad. ir dir. – M. Pitrénas, scenogr. – A. Jacobskis, kost. dail. – A. Jacobskytė

Rusų dramos teatras

8 d. 19 val. – A. Vvedenskio „ EGLUTĖ PAS IVANOVUS“. Rež. – J. Vaitkus

9 d. 12 val. – J. Popovo „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“. Rež. – J. Popovas

9 d. 18 val. – N. Simono „PASKUTINYSIS AISTRINGAS MEILŪŽIS“. Rež. – O. Lapina, J. Bogdanovič-Golubeva

14, 15 d. 18 val. – PREMJERA! A. Krogerus „Š MEILĖS MAN“. Rež. – A. Dilytė

15 d. 11, 13 val. – Z. Hopp „STEBUKLINGO-JI KREIDELĖ“. Rež. – O. Lapina

16 d. 12 val. – J. Ščiuckio „COLIUKĖ“. Rež. – J. Ščiuckis

Teatras „Lelė“

Didžioji salė

8, 9 d. 12 val. – PREMJERA! „BATUOTAS KATINAS“ (pagal Ch. Perrault pasakos motyvus). Rež. – A. Mikutis, dail. – A. Bagociūnaitė-Paukštienė, komp. – O. Ditkovskis

Mykolo Römerio Humanitarinių mokslių institutas, Lietuvos edukologijos universitetas, Lietuvos lyginamosios literatūros asociacija kviečia dalyvauti tarptautinėje tarpdalykinėje mokslinėje konferencijoje „Pasaulis sudėtas iš pasažų: tarpdisciplininiu diskurso sąsajos ir pokyčiai / The World is Composed of Stories: The Relationship between Discourses and their Transformations“.

Ji vyks 2012 m. rugpjūčio 13–15 d. Vilniuje, Mykolo Römerio universitete, Ateities g. 20, lietuvių, rusų, anglų kalbomis. Įėjimas laisvas.

16 d. 12 val. – „DAKTARAS DOLITLIS“ (pagal H Loftingą). Rež. – R. Driežis

Mažoji salė

8 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“ (pagal brolių Grimmų pasaką). Rež. – N. Indriūnaitė

15 d. 14 val. – „MUZIKINĖ DÉZUTÉ“ (pagal V. Odojevskio pasaką „Miestelis tabokinėje“).

Rež. ir dail. – J. Skuratova

16 d. 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTYKIAI“. Rež. – A. Grybauskaitė

KAUNAS

Kauno mažasis teatras

9 d. 18 val. – M. Fratti „SESUO“.

Rež. – A. Žukauskas

13 d. 19 val. – A. Slapovskio „NUO RAUDONOS ŽIURKĖS IKI ŽALIOS ŽVAIGŽDĖS“.

Rež. – D. Rabušauskas

15 d. 18 val. – PREMJERA! E. Albee'io

„SILVIA“. Rež. – V. Balsys

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija

14 d. 19 val. Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje, – orkestro muzikos

koncertas. Lietuvos nacionalinis simfoninis

orkestras. Jungtinis Vilniaus prancūzų

mokyklos, P. Vilešio progimnazijos, Paulio-

Berto ir Lamartine'o licėju Paryžiuje moksle-

vių choras. Dir. – G. Pehlivanianas (Prancūzija).

Programoje G. Faure, P. Thillo, C. Debussy kūriniai

Lietuvos muzikų rėmimo fondas

12 d. 18 val. Stasio Vainiūno namuose –

R. Dubinskaitė (mecosopranas) ir P. Gudinai-

tė (fortepijonas), V. Talerko (sopranas) ir

M. Laukaitytė (fortepijonas), S. Šerytė

(mecosopranas) ir V. Smilinskas (fortepijona-

s). Programoje J. Gruodžio, Z. Bružaitės,

F. Bajoro, G. Kuprevičius ir A. Šenderovo

kūriniai

Festivalis „Druskininkų vasara su

M.K. Čiurlioniu“

14 d. 19 val. Druskininkuose, SPA Vilnius

SANA, – N. Katilién (sopranas), I. Misiūra

(baritonas), S. Rubis (smuikas), A. Vizbaras

(fortepijonas). Programoje W.A. Mozarto,

F. Leháro, K. Kavecko, B. Gorbulskio ir kt.

kūriniai

VILNIUS

Senosios muzikos festivalis

„Banchetto musicale“2012

9 d. 19 val. Šv. Kotrynos bažnyčioje –

Europos Sajungos baroko orkestras (vad. –

M. Faultless, Jungtinė Karalystė). Programoje

G.Ph. Telemanno, G.F. Händelio ir J.S. Bacho

kūriniai

12 d. 20 val. Pranciškonų vienuolyno

bažnyčioje – XIII a. trabadūrų, truverų,

minezingerių lyrika. Ansamblis „Ligeriana“

(vad. – K. Caré, Prancūzija)

15 d. 18 val. Evangelikų liuteronų bažny-

čioje – Lietuviška birbynė ir XVI–XVII a.

Vakarų Europos muzika. Ansamblis „Rever-

sio“ (vad. – D. Klišys)

Bažnytinio paveldo muziejus

8 d. 19 val. – A. Vvedenskio „ EGLUTĖ PAS

IVANOVUS“. Rež. – J. Vaitkus

9 d. 12 val. – J. Popovo „SNIEGUOLĖ IR

SEPTYNI NYKŠTUKAI“. Rež. – J. Popovas

9 d. 18 val. – N. Simono „PASKUTINYSIS

AISTRINGAS MEILŪŽIS“. Rež. – O. Lapina,

J. Bogdanovič-Golubeva

14, 15 d. 18 val. – PREMJERA! A. Krogerus

„Š MEILĖS MAN“. Rež. – A. Dilytė

15 d. 11, 13 val. – Z. Hopp „STEBUKLINGO-

JI KREIDELĖ“. Rež. – O. Lapina

16 d. 12 val. – J. Ščiuckio „COLIUKĖ“.

Rež. – J. Ščiuckis

Teatras „Lelė“

Didžioji salė

8, 9 d. 12 val. – PREMJERA! „BATUOTAS

KATINAS“ (pagal Ch. Perrault pasakos

motyvus). Rež. – A. Mikutis, dail. – A. Bagociūnaitė-Paukštienė, komp. – O. Ditkovskis

„Affectus“, vargonininkas D. Sverdiolas.

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Argonautika : [poema] / Apolonijas Rodetis ; iš senosios graikų kalbos vertė, straipsnį, paaškinimus paraše iš vardų rodyklę sudarė Audronė Kudulytė-Kairienė. – Vilnius : Mintis, [2012] (Kaunas : Spindulio sp.) – 255, [1] p. : iliustr., žml. – (Europos literatūros paveldas. Antika). – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-5-417-01042-2 (jr.) : [26 Lt]

...gyvenimas tėsiu... : romanas / Ramutė Tamošaitytė-Biesevičienė. – [Alytaus : Alytaus spaustuvė], 2012 (Alytaus : Alytaus sp.) – 314 p. – Tiražas [100] egz. – ISBN 978-9955-706-76-2. – ISBN 978-9955-706-760-2 (klaidingas) : [31 Lt]

Gyvenimo verpetuose : [eileraščiai] / Jadviga Matulevičienė ; [kniga iliustruota autorės piešiniais]. – Kaunas : Naujasis lankas, 2012 (Kaunas : Morkūnas ir Ko). – 151, [1] p. : iliustr., portr. – Tiražas 100 egz. – ISBN 978-9955-03-730-9

Jausmų paribais : apsakymai, eileraščiai / Petras Baužys ; [dailininkė Aušra Čapskytė]. – Vilnius : Gairės, 2012 (Vilnius : Standartų sp.) – 257, [5] p. : iliustr. – Tiražas 400 egz. – ISBN 978-9955-759-58-4 (jr.) : [23 Lt]

Mėlynakis berniukas : [romanas] / Joanne Harris ; iš anglų kalbos vertė Milda Dyke.



„I Romą su meile“

Savaitės filmai

Demonas viduje ***

Em (Natasha Calis) išpardavime nusiperka senovinę dėžutę ir ši laikui bégant tampa merginos apsėdimu. Sunerimė dėl nenuspėjamo dukters elgesio, Em tėvai Klaidas (Dean Morgan) ir Stefani (Kyra Sedgwick) kreipiasi pagalbos į gydytojus ir dvasininkus. Kai paaiškėja, kad Em kūnų užvaldė piktą mirusiojo dvasia – dibukas, košmaras tik prasidėja. Regis filmai apie apsčiuosius ir jų demonus jau išsišėmė, bet atsirado danas Ole Bornedalis, kurio nebrangus, bet puikiai „suvaltas“ ir suvaidentas filmas tikrai gali nustebinti (JAV, 2012). (Vilnius, Kaunas)

I Romą su meile ***

Naujas Woody Alleno filmas – tai keturių tarpusavyje nesusijusių istorijos, išrašytos į amžinojo miesto vaizdus. Filmo herojai – amerikietis architektas (Alec Baldwin), sugrįžęs į miestą po ilgos pertraukos; paties Alleno suvaidintas operos režisierius pensininkas į Romą atskrido susipažinti su būsimais savo dukters uošviais; Pénélope Cruz šikart vaidina brangią prostitutę, jos istorija išrašyta į jaunos provincialų poros, svajonės persikeliai į Romą, nuotykius. Ketvirtoji istorija, kurioje pagrindinių vaidmenų sukūrė garsus italių komikas Roberto Benigni, skirta ižymybų kultui. Benigni herojus vieną dieną be jokios aiskios priežasties tampa masių numylėtinu. Tačiau visas tas istorijas jungia apmąstymai apie miele, šlovę, meną, išnykimą, netikėtą sėkmę ir tokį pat netikėtą pralaimėjimą. Unikalus Alleno vaizduotės pasaulis, jo sugebėjimas sujungti intelektualumą ir komizmą stebina ir šikart (JAV, Italija, Ispanija, 2012). (Vilnius, Kaunas)

Karo gėlės ***

Nankinas, 1937-ieji. Japonų agresija paskandino Kinijos sostinę chaosi ir prievartoje. Grupelė katalikų misijos mokiniai bando pasislėpti Vinčesterio katedroje. Čia atsiduria ir amerikietis Džonas Mileris (Christian Bale). Jis apsimeta kunigu. Netrukus katedroje prieglobstį suranda ir trylika prostitucių iš netoliés įsikūrusio vienam. Japonai mėgina išveržti į bažnyčią ir išprivartauti mokinės. Džonas juos sustabdo, bet supranta, kad mergaitės nesaugios ir jas reikia gelbėti. Netikėtai jo sąjungininkėmis tampa prostitutiės, kurios lemiamą akimirką pasiaukos ir išvyks į japonų karių šventę. Tikrais išykiaišas paremtas garsiausio šių dienų kinų režisieriaus Zhang Yimou („Raudonasis gaolianas“, „Skraiandanti durklų namai“) filmas – tikrai ne pats geriausias jo karjeroje. Tačiau ir tame pakeri ypatingas režisieriaus spalvos, ritmo, muzikos jausmas, mokėjimas perteklii erotinę įtampą, geismą, grožį ir nematomus moterų sielų virpilius. Taip pat filme vaidina Ni Ni, Atsuro Watabe, Zhang Xinyi (Kinijos Liaudies Respublika, 2011). (Vilnius, Kaunas)

Kartu iki pasaulio pabaigos ***

Kinas jau ne pirmus metus kuria išvairius pasaulio pabaigos scenarijus. Kitai nei Larso von Trierio „Melancholia“ ar kuris nors Rolando Emmericho filmas, šis yra romantiškė komedija. Prie Žemės artėja asteroidas Matilda, bet gali pavykti išgyventi net siaubingiausiose situacijose, jei esi kartu su mylimu žmogumi. Tačiau draudimo agentą Dodžą (Steve Carell) katastrofos akivaizdoje palieka žmona. Iš savo keistokos kaimynės Penės (Keira Knightley) jis dar sužino, kad žmona nebuvu ištikima. Kai visi aplinkui girtuokliauja, vartoja narkotikus, rengia orgijas, Dodžui lieka tik depresija ir pamestinukas šuo. Vis dėlto kai užsidaro durys, atsidaro langas. Kartu su Pene Dodžas išvyksta į kelionę: ji nori sutikti pabaigą kartu su šeima, jis – rasti seną meilę. Nesunku nuspėti, kuo ta kelionė pasibaigia (rež. Lorene Scafaria, JAV, Singapūras, Malaizija, Indonezija, 2012) (Vilnius, Kaunas)

***** – ševedras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras – Milda Brukštutė

Publicistikā – Laima Kreivytė | Stilius – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaite

www.7md.lt – Julijus Lozoraitis

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

7–12 d. – Bornas. Palikimas (JAV) – 12, 15.15, 18.30, 20, 21.30; 13 d. – 12, 15.15, 20, 21.30
7–13 d. – I Romą su meile (Ispanija, Italija, JAV) – 14.40, 17, 19.20, 21.50
13 d. – Absoliutus blogis: atpildas (3D, JAV, Vokietija) – 19.55
13 d. – G. Donizetti „Meilės eliksyras“. Tiesioginė premjeros translacija iš Niujorko Metropolitanoo operos – 19.55
6–9 d. – 7-asis tarptautinis trumpų filmų festivalis „Vilniaus kino šortai 2012“
7–13 d. – Patrulių zona (JAV) – 11.30, 14, 16.30, 19, 21.30
7, 10–13 d. – Demonas viduje (JAV) – 14.10, 16.40, 19, 21.10; 8, 9 d. – 11.40, 14.10, 16.40, 19, 21.10
7–13 d. – Tedis (JAV) – 11.15, 13.45, 16, 18.45, 21 val.
7, 10–13 d. – Ledynmetis 4: žemynų atsiradimas (JAV) – 13.40, 15.50, 18.10, 20.45; 8, 9 d. – 11.20, 13.40, 15.50, 18.10, 20.45
7–13 d. – Ledynmetis 4: žemynų atsiradimas (3D, JAV) – 12.15, 15 val.
7–13 d. – Karališka drąsa (JAV) – 11.45, 14.30, 17.10 (lietuvių k.); 8, 9 d. – 11.15 (originalo k.)
Karališka drąsa (3D, JAV) – 13.30, 18.30
7, 8 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 17.45, 21.15; 9–13 d. – 17.45
7 d. – Paryžiaus monstras (3D, Prancūzija) – 16.15; 8–13 d. – 11, 16.15
7–13 d. – Karo gėlės (Kinija) – 20.20
8, 9 d. – Madagaskaras 3 (JAV) – 12.30
7, 10–13 d. – Nesunaikinami 2 (JAV) – 13.30, 16, 18.30, 21 val.; 8, 9 d. – 11, 13.30, 16, 18.30, 21 val.
7–9, 11 d. – Kartu iki pasaulio pabaigos (Indonezija, JAV, Malazija, Singapūras) – 13.45; 10, 12, 13 d. – 13.45, 18.45
7–10, 12, 13 d. – Viskā prisiminti (JAV, Kanada) – 16.15
7–13 d. – Tamsos riterio sugrįžimas (D. Britanija, JAV) – 21.15

Forum Cinemas Akropolis

7–13 d. – Bornas. Palikimas (JAV) – 10.15, 13, 16, 19, 21.50
I Romą su meile (Ispanija, Italija, JAV) – 20.15
13 d. – Pagrobimas (JAV) – 20.45
13 d. – Absoliutus blogis: atpildas (3D, JAV, Vokietija) – 18.15
7–13 d. – Patrulių zona (JAV) – 11.45, 14, 16.15, 18.30, 21 val.
7, 10–13 d. – Nesunaikinami 2 (JAV) – 14.15, 16.45, 19.15, 21.30; 8, 9 d. – 12, 14.15, 16.45, 19.15, 21.30
7–13 d. – Tedis (JAV) – 12.30, 15.15, 18, 20.30
7–13 d. – Demonas viduje (JAV) – 13.45, 16.30, 18.45, 21.15
7–12 d. – Karališka drąsa (3D, JAV) – 10.45, 13.15, 15.45, 18.15; 13 d. – 10.45, 13.15, 15.45; 7–13 d. – Karališka drąsa (JAV) – 11.30
7, 10–13 d. – Ledynmetis 4: žemynų atsiradimas (JAV) – 13.15, 15.30; 8, 9 d. – 11, 13.15, 15.30; 7–11 d. – Ledynmetis 4: žemynų atsiradimas (3D, JAV) – 10.30, 17.30; 7–13 d. – Šokiš hip-hopu ritmu. Revoliucija (3D, JAV) – 17.45
7–12 d. – Abraomas Linkolnas. Vampyrų medžiotas (3D, JAV) – 20.45
7–11 d. – Paryžiaus monstras (3D, Prancūzija) – 12.45
7–11 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 15 val.

7–11 d. – Tamsos riterio sugrįžimas (D. Britanija, JAV) – 20 val.

„Skalvijos“ kino centras

Trumpų filmų festivalis „Vilniaus kino šortai“
7 d. – V konkursinė programa – 17 val.; 11 d. – 17 val.; 7 d. – VII konkursinė programa – 19.40; 7 d. – Lietuvišku šokio filmų programa – 21.15; 11 d. – 19 val.; 8 d. – II konkursinė programa – 16 val.; 8 d. – IV konkursinė programa – 17.45; 10 d. – 17 val.; 8 d. – VI konkursinė programa – 19.30; 10 d. – 19 val.; 8 d. – Jonas Mekas: trumpametražių filmų retrospektyva – 21.15; 9 d. – Gražiausių lietuviškų animacinių filmų programa – 15 val.; 9 d. – VIII konkursinė programa – 16.45; 9 d. – Uždarymo filmų programa – 19 val.; 9 d. – IX programa – 20.45; 10 d. – X programma – 21 val.
10 d. – Išsiskyrmas (Ispanija) – 14.30; 12 d. – 16.40; 15 d. – 14.50; 17 d. – 16.50
13 d. – Paskalio biblioteka (Vengrija, Vokietija) – 17 val.; 14 d. – 16.50; 16 d. – 16.10 Ciklas „Karsono kinas“
8 d. – Yp! (Nederlandai) – 14 val.
9 d. – Kukis (Čekija) – 13 val.

Pasaka

7 d. – Mėnesienos karalystė (JAV) – 18.30; 8 d. – 19.15; 9 d. – 17.15; 10, 11 d. – 18.15; 13 d. – 20.30
7 d. – „Kino šortai“ (konkursinė programa IX) – 21 val.; „Kino šortai“ (gražiausių lietuviškų animacinių filmų programa) – 19 val.
7 d. – Pusbroliai (Ispanija) – 21.15; 8 d. – 17.15; 9, 11 d. – 20.30; 13 d. – 18.15
7 d. – Kosmopolis (Prancūzija, Kanada, Portugalija, Italija) – 19.30; 8 d. – 19.30; 9 d. – 20.15; 10 d. – 20.30; 11 d. – 18, 20.15; 12 d. – 20 val.; 13 d. – 18 val.
8, 9 d. – Loraksas (JAV) – 17 val.
8 d. – „Kino šortai“ (konkursinė programa X) – 19 val.
8 d. – Mielas draugas (D. Britanija, Prancūzija, Italija) – 21 val.; 10 d. – 20 val.; 11 d. – 20 val.; 12 d. – 20.15
8 d. – paskaita „Budistinė meditacija“ – 14 val.
8 d. – „Kino šortai“ (šokio filmų programa) – 21.30
8 d. – Vienas gyvenimas (D. Britanija) – 17.30; 10 d. – 18.30; 12 d. – 18 val.
9 d. – „Kino šortai“ (J. Meko retrospektyva) – 19 val.; „Kino šortai“ (konkursinė programa VII) – 21 val.

9, 10 d. – Sudie, mano karaliene (Prancūzija, Ispanija) – 18 val.; 11 d. – 18.30; 12, 13 d. – 20.30
10 d. – Raudonos šviesos (Ispanija, JAV) – 20.15
12 d. – Valhalo iškilimas (Danija) – 17.30
12 d. – Tiesioji linija (Prancūzija) – 18.30 Lenkų kino savaitė
13 d. – Mano vardas Ki (Lenkija) – 18.30
13 d. – Jos (Prancūzija, Lenkija, Vokietija) – 20.30

KAUNAS

Forum Cinemas
7, 8 d. – Bornas. Palikimas (JAV) – 12, 15, 18, 21, 23.50; 9–13 d. – 12, 15, 18, 21 val.
I Romą su meile (Ispanija, Italija, JAV) – 16 val.
13 d. – Absoliutus blogis: atpildas (3D, JAV, Vokietija) – 18.30
7–13 d. – Tedis (JAV) – 12, 14.30, 17, 19.25, 21.45
7–12 d. – Karališka drąsa (3D, JAV) – 10.30, 15.45, 18.30; 13 d. – 10.30, 15.45; 7, 10–13 d. – Karališka drąsa (JAV) – 14 val.; 8, 9 d. – 11.15, 14 val.
7, 10–13 d. – Ledynmetis 4: žemynų atsiradimas (JAV) – 13.30, 16 val.; 8, 9 d. – 11, 13.30, 16 val.; 7–9 d. – Ledynmetis 4: žemynų atsiradimas (3D, JAV) – 12.30, 17.15; 10–13 d. – 12.30, 17.15
7–13 d. – Patrulių zona (JAV) – 16.30, 19, 21.30; Nesunaikinami 2 (JAV) – 18.15, 20.45; Šokiš hip-hopu ritmu. Revoliucija (3D, JAV) – 13.15, 22 val.; Paryžiaus monstras (3D, Prancūzija) – 10.15, 15 val.
7–9 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 19.30

7, 8 d. – Patrulių zona (JAV) – 14, 16.30, 19, 21.30, 23.40; 9–10 d. – 14, 16.30, 19, 21.30
21.30

7–13 d. – Karališka drąsa (3D, JAV) – 10.15, 13, 15.30, 18.15; 7, 10–13 d. – Karališka drąsa (3D, JAV) – 14.30; 8, 9 d. – 11.45, 14.30

7, 8 d. – Ledynmetis 4: žemynų atsiradimas (3D, JAV) – 12.45, 17.30, 20, 22.30; 9–12 d. – 12.45, 17.30, 20 val.; 13 d. – 12.45, 17.30

7, 10–13 d. – Ledynmetis 4: žemynų atsiradimas (JAV) – 13.45; 8, 9 d. – 11.15, 13.45

7, 8 d. – Demonas viduje (JAV) – 16.45, 19.15, 21.45, 21.45

7–13 d. – Paryžiaus monstras (3D, Prancūzija) – 10.30, 15.15

7, 8 d. – Nesunaikinami 2 (JAV) – 18.30, 20.45, 23 val.; 9–13 d. – 18.30, 20.45

7–13 d. – Šokiš hip-hopu ritmu. Revoliucija (JAV) – 11.30

7, 8 d. – Šokiš hip-hopu ritmu. Revoliucija (3D, JAV) – 22.45

7–13 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 20.30

8, 9 d. – Madagaskaras 3 (JAV) – 11 val.

Cinamonas

12, 13 d. – I Romą su meile (Ispanija, Italija, JAV) – 19.15

13 d. – Absoliutus blogis: atpildas (3D, JAV) – 21.15